

ØKOLOGI PÅ BOLIVIANSK

Prisen på økologisk quinoa er i top, så nu køber Bolivias øko-bønder traktorer med redskaber, der ødelægger jorden. *Udvikling* ser på øko-landbrug i u-landene.

Side 16-17.

FRA TYFON TIL TSUNAMI

Tre naturkatastrofer i løbet af blot fire dage i september. Det betød travlhed for ECHO, EU's kontor for humanitær bistand.

Side 5.

ud>ikling

Nov. nr. 7/2009

NYHEDER OG DEBAT OM
UDVIKLINGSSAMARBEJDE

JO, MAN KAN **TJENE PENGE** I AFRIKA

Hver uge samler en hær af indsamlere tonsvis af brødposer, gummisko og plasticposer op fra gaderne i Kenya. Affaldet afleverer de – mod betaling – til en fabrik i det yderste af Nairobis industri kvarter, hvor det bliver smeltet om til byggematerialer. Resultatet viser Patrick Warungu, manager i Green Africa, her på billedet.

Green Africa har 24 ansatte, en fyldt ordrebog og planer om at fordoble stab og produktion på et år. Virksomheden har bevist, at der kan tjenes gode penge i Afrika. Det samme har Investeringsfonden for U-landene (IFU), som i årtier har skudt penge i projekter på kontinentet. Også i dansk erhvervsliv stiger interessen.

Afrika mangler uddannelse, beskæftigelse og lånemuligheder for virksomhederne. Kontinentet er hårdt ramt af finanskrisen og tegner sig for sølle tre pct. af verdenshandlen. Alligevel vokser økonomien.

Læs tema om **Afrika i vækst** side 7-11.

www.herlufsholm.dk

**KVALITET
TRADITION
UDVIKLING**

GRUNDSKOLE, GYMNASIUM, IB, KOSTSKOLE

HERLUFSHOLM

4700 Næstved . Tlf. 55 75 35 00 . Fax 55 75 35 14
e-mail: rektorkontor@herlufsholm.dk

ud>ikling

Udgives af Danida, Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2, 1448 København K

Telefon 3392 0000, fax 3392 0710

35. årgang. Udkommer otte gange om året. Trykplag: 9.500

ISBN nr. 978-87-7087-248-5 (print)

ISBN nr. 978-87-7087-250-8 (elektr.)

ISSN nr. 0106-0570

Abonnement

Udebliver avisen eller har du adresseændringer eller til-/framedling af abonnement (gratis):

www.udvikling.dk eller kontakt Rosendahls-Schultz Distribution på

telefon 4322 7300, distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk.

Redaktion

Redaktør: Stefan Katić (sk) (stekat@um.dk) 3392 0709

Journalist: Mads Rasmussen Mariegaard (mm) (madmar@um.dk) 3392 0052

Journalistpraktikant: Mikkel Noel Lanzky (mnl) (mikkla@um.dk) 3392 0066

Ansvarshavende iflg. Medieansvarsloven: Kontorchef Eva Egesborg Hansen (PDK)

Redaktionen afsluttet den 29. oktober 2009

Korrektur: Flemming Axmark

Annoncesalg og markedsføring: Simone Hagensen tlf. 2633 8000 (simoha@um.dk)

Nyt om navne: avisenudvikling@um.dk

Layout: Og Jensen

Tryk: Skive Folkeblad. Trykt på svanemærket papir med miljøvenlige farver.

www.udvikling.dk. Her findes blandt andet tidligere numre, artikelbibliotek, blogs og link til *Udviklings* Facebook-side.

Tidligere numre på tryk kan rekvireres fra www.danida-publikationer.dk

Artikler i *Udvikling* udtrykker ikke nødvendigvis Udenrigsministeriets synspunkter.

Forsidefoto: Jeppe Villadsen.

Danida

NYT FRA DANIDAS STYRELSE

AFRIKA – FREDENS KONTINENT?

Antallet af konflikter i Afrika falder på grund af økonomisk vækst og bedre konfliktmægling. Forude venter dog masser af benarbejde for at få en afrikansk sikkerhedsarkitektur på plads.

Af Stefan Katić

Billeder af børnesoldater med geværer så store som dem selv, sværtbevæbnede militsgrupper i pickups og afmægtige civile på flugt. Medierne meget lidt muntre beretninger fra Somalia, Darfur og DR Congo cementerer et billede af et Afrika i evig konflikt med sig selv.

Men det tegner ikke et helt retfærdigt billede af tingenes tilstand.

Det ligger i mediernes natur at være dér, hvor konflikten er: Derfor er det let at overse, at en række af Afrikas længstvarende voldelige konflikter er blevet bilagt de seneste år. Det gælder fx Angola og de vestafrikanske stater Sierra Leone og Liberia.

Selvom der inden for de seneste måneder – af vidt forskellige årsager – har været voldelige sammenstød i fx Guinea og Uganda, så er antallet af væbnede konflikter i Afrika blevet færre.

En grund er den pæne økonomiske vækst, Afrika syd for Sahara har nydt godt af. En anden er, at stadig flere konflikter i Afrika ikke løses gennem vold, men gennem forhandling. Det sker gennem Den Afrikanske Union (AU) i samarbejde med en række regionale, fredsbevarende organisationer.

Afrika er i disse år ved at bygge sin egen såkaldte sikkerhedsarkitektur op, så kontinentet på sigt selv helt og holdent vil kunne forebygge og løse konflikter, inden de blusser op som væbnede sammenstød eller krige. Via sit 'Afrika for Fred'-programmet støtter Danmark denne indsats – sammen med EU og andre donorer, herunder Danmark – blandt andet med træning af officerer og politi i konfliktløsning.

Inspireret af FN's Sikkerhedsråd er der blevet oprettet et afrikansk freds- og sikkerhedsråd. Og der er blevet etableret en afrikansk reaktionsstyrke – der i lighed med FN's blå baretter kan sættes ind i fredsbevarende missioner – som består af fem regionale brigader. Lidt af en revolution, selvom AU-styrkens evne til fx at beskytte civilbefolkningen i Darfur ikke har været imponerende.

Danmark har siden 2005 støttet det afrikanske fredsarbejde. Indtil nu er det danske bidrag gået til at bygge institutionernes normer og arbejdsmetoder op – men mere og mere også til konkret konflikthåndtering.

Nu sættes 2. fase af Afrika for Fred-programmet i gang – med fokus på de egentlige fredsindsatser.

Ambassadør Pernille Kardel fra ambassaden i Addis Ababa kunne i en videokonferen-

ce med styrelsens medlemmer fortælle, at vægten i den danske støtte fremover især vil blive lagt på Vest- og Østafrika, hvor konflikterne og spændingerne fortsat er mange.

Ud over den fortsatte støtte til Den Afrikanske Union er det primært ECOWAS (Economic Community of West African States) og IGAD (Inter Governmental Agency for Development) i Østafrika, der står for indsatsen.

Mens ECOWAS har arbejdet med konfliktløsning i fx Guinea, har IGAD fokuseret på fredsindsatser i Somalia og Sudan. Danmark har i øvrigt indtil nu været den største enkelt-donor til IGAD, men for fremtiden kommer svenskerne til at spille en stor rolle.

AU, med sine 53 medlemsstater, er det helt overordnede forum. Styrelsens medlemmer havde tidligere haft lejlighed til at besøge hovedkvarteret for Den Afrikanske Union i Addis Ababa, og var – citat – 'ikke voldsomt imponerede.'

'Institutionel kakofoni' lød det fra styrelsen om det faktum, at hele seks forskellige organisationer får dansk støtte til deres arbejde med 'Afrikaprogram for Fred'.

Trods disse kritiske bemærkninger – og en opfordring til at fokusere indsatsen – sagde Danidas styrelse herefter god for en bevilling på 250 mio. kr. til 2. fase af programmet.

Dette sker i erkendelse af, at der ikke er mange alternativer til fortsat at forbedre de regionale organisationers evne til at forebygge og afslutte politiske og voldelige konflikter.

Afrikas problemer løses ikke blot bedst af afrikanerne selv – de er også de *eneste*, der kan.

STYRELSEN TILTRÅDTE BL.A. OGSÅ DISSE BEVILLINGER VED SIT MØDE I OKTOBER:

Burkina Faso: Sektorprogram for vand og sanitet – 450 mio. kr.

Uganda: U-Growth Programmer. Udvikling af bæredygtig, eksportdrevet økonomi med fokus på landbrug – 440 mio. kr.

Mali: Sektorprogram for vand og sanitet – 340 mio. kr.

Nepal: Sektorprogram for uddannelse – 220 mio. kr.

Afghanistan: Nærområdeindsats – 140 mio. kr.

Verdensbanken: Trustfond for klimatilpasning gennem integreret jord- og vandforvaltning – 55 mio. kr.

Verdensbanken: Kommuneudvikling i Gaza og på Vestbredden – 50 mio. kr.

Indonesien: Fremme af demokrati og god regeringsførelse – 50 mio. kr.

Verdensbanken: Støtte til trustfond for stats- og fredsopbygning – 30 mio. kr.

Styrelsen for Internationalt Udviklingsamarbejde er rådgivende organ for udviklingsministeren. Styrelsen drøfter og indstiller nye bilaterale og multilaterale programmer samt oplæg til nye strategier og handlingsplaner.

Resumé af styrelsens møder og dagsorden for næste møde kan ses på: www.um.dk/da/menu/udviklingspolitik/omdanida/organisation/styrelsen

Sejrherrer. Soldater ved parade i hovedstaden Colombo fejrer i oktober i år den srilankanske hærs 60-års jubilæum – og sejren over De Tamilske Tigre tidligere på året. Foto: Reuters/Scanpix.

KVART MILLION **TAMILER** BAG PIGTRÅD

Hæren holder fortsat hundredtusinder indespærret under miserable forhold i den nordlige del af Sri Lanka. Men østaten har fået nye venner, og det svækker Vestens kritiske røst.

Af Simon Ankjærgaard

Antallet af internt fordrevne i det nordlige Sri Lanka skal stadig tælles i hundredtusindvis, selvom det efterhånden er et halvt år siden, at srilankanske regeringsstyrker knuste den sidste rest af modstand hos oprørsgruppen De Tamilske Tigre (LTTE).

Omkring 260.000 af de internt fordrevne, heriblandt 50.000 børn, holdes indespærret i store lejre langs det nordlige Vavuniya-

distrikts strande. Lejrene drives af det srilankanske militær og holdes hermetisk lukket for omverdenen. Her er tusindvis af tamiler stuvet sammen med ringe adgang til medicinske faciliteter, rent vand og sanitet.

– Siden krigens afslutning har den srilankanske regering fængslet – uden sigtelse – over en kvart million fordrevne tamiler. Staten har indespærret dem i interneringslejre. Lejrene er omsluttet af pigtråd, og den srilankanske hær skyder på enhver, som forsøger at flygte.

Sådanne begrænsninger af friheden og fraværet af retfærdig rettergang er en krænkelse af både national og international lov, lyder kritikken fra Andrew Stroehlin, kommunikationschef i NGO'en *International Crisis Group*.

Også Amnesty International konkluderer, at der i praksis er tale om fangelejre for civile.

– Hjælpearbejdere har kun begrænset adgang til områderne, og uden uafhængige observatører til at holde øje med forholdene er der særlig risiko for overtrædelser af menne-

skerettighederne, såsom forsvindinger, kidnapninger, tilfældige arrestationer og seksuelle overgreb, hedder det i en rapport fra august.

Løfter kan ikke indfries

Sri Lankas regering har lovet at frigive 70-80 pct. af de internerede inden årsskiftet, men i internationale kredse er der bred enighed om, at det ikke er realistisk. Fra srilankansk side lyder forklaringen, at det er nødvendigt at

... fortsættes side 18

SRI LANKA – RETSSTAT I FRIT FALD

Basale rettigheder sat ud af kraft, vurderer srilankansk menneskerettighedsadvokat i ny rapport.

Af Simon Ankjærgaard

Fundamentet under den srilankanske retsstat er så gennemtæret, at retssikkerheden er i frit fald. Det er hovedkonklusionen i rapporten 'The Rule of Law in Decline in Sri Lanka', der er skrevet af den srilankanske menneskerettighedsadvokat Kishali Pinto-Jayawardena.

Hun dokumenterer, hvordan basale juridiske rettigheder er sat ud

af kraft, bl.a. som en konsekvens af de nød- og antiterrorlove, som endnu ikke er blevet afviklet, selvom krigen mod De Tamilske Tigre sluttede i maj. Retssikkerheden udhules yderligere af en magtelite omkring præsident Mahinda Rajapakse, der åbenlyst påvirker juridiske beslutninger. Resultatet er et klima af frygt, hvor antallet af overfald og drab på regimekritikere er stærkt stigende, og hvor tortur finder sted som en naturlig del af politiets daglige opklaringsarbejde.

Rapporten er blevet til med støtte fra det danske Rehabiliterings- og Forskningscenter for Torturofre.

Læs om rapporten og et interview med advokat Kishali Pinto-Jayawardena på www.udvikling.dk.

DANMARK OG SRI LANKA

I 2009 har Danmark indtil videre ydet 34 mio. kr. i humanitær bistand til Sri Lanka, primært for at afhjælpe de menneskelige katastrofer i kølvandet på krigen mellem regeringsstyrkerne og LTTE.

Pengene er dog ikke blevet givet uden løftede pegefingre. I maj blev den danske menneskerettighedsambassadør Arnold Skibsted sendt til Sri Lanka for at søge at presse den srilankanske regering til at stoppe de civile lidelser og menneskerettighedskrænkelserne. Senere i samme måned var Danmark med til at indkalde til en særlig samling i FN's Menneskerettighedsråd om situationen i landet.

En kvinde vander sin mark i Utosi, en landsby i Tanzania. 400.000 tanzanianske småbønder har indtil nu fået mikrolån fra CRDB Bank, som blev reddet fra konkurs af Danmark. Foto: Mikkel Østergaard/Danida.

400.000 SMÅBØNDER FIK ET LÅN

Fra nær-bankerot til rigtig flot! Med dansk støtte har landbobanken CRDB nået målet om at give mikrokredit til Tanzanias småbønder, viser ny evaluering.

Af Jesper Heldgaard

Tanzanias kooperative landbobank, CRDB Bank, er historien om banken, som skulle gå så gruelt igennem, før den de seneste år har foldet sig ud som et af Tanzanias største, mest moderne og vidt forgrenede pengeinstitutter. Og Danmark har været med hele vejen.

En ny evaluering af dansk støtte til finansielle serviceydelser i Tanzania dækker perioden 2003-08 og fortæller, at den danske støtte til CRDB Bank blev indledt i 1994. Men den danske støtte går i realiteten helt tilbage til 1971, hvor Danmark som et led i et stort fællesnordisk andelsprojekt var med til at puste nyt liv i den dengang statskontrollerede, kooperative landbobank. Det gik – kort fortalt – ikke ret godt, og omkring 1990 var banken nærmest bankerot.

Men i stedet for helt at lukke banken, som Verdensbanken anbefalede, valgte Danmark at støtte en rekonstruktion i 1994 under det nye navn CRDB Bank. Danmark indskød 20 mio. kr. i aktiekapital og ydede de følgende mange år massiv teknisk bistand til banken, som stadig – her 15 år efter – har en dansker, Jens Ole Pedersen, på posten som viceadministrerende direktør

At operationen er lykkedes, dokumenterer evalueringen til overflod. Underskud er vendt til overskud, og banken er i dag blandt de største selskabsskatteydere i landet. Men nok så vigtigt: Banken har langt om længe nået målet om at støtte landbruget med kreditgivning til småbønder. Med lån og rådgivning til omkring 400 lokale andelskasser står CRDB Bank bag mikrokreditter til ca. 400.000 småbønder.

Lån på 250 mio. kr. til landbruget

Den danske støtte til banken er de seneste år suppleret med anden støtte til den finansielle sektor, der også får meget positive ord med på vejen i evalueringen. I 2000 blev privat landbrugssektorstøtte (PASS) sat i gang som et pilotprojekt under det daværende danske landbrugssektorprogram, og det er videreført i den nuværende støtte til Tanzanias erhvervssektor.

Tanzanias banker er traditionelt yderst skeptiske over for at låne penge ud til bønder, men projektet fungerer som et bindeled mellem landbruget og den finansielle sektor og yder lånegarantier og hjælp til forretningsplaner. Projektet har medvirket til, at der er ydet lån for i alt ca. 250 mio. kr., hvilket omkring 20.000 bønder har nydt godt af. Idéen er siden overført til andre lande i Afrika.

Som det tredje ben har Danmark siden 2005 sammen med en række andre donorer støttet en selvejende institution, FSDT, der yder teknisk rådgivning og økonomisk støtte til den finansielle sektor, og som har de talrige nye mikrofinansinstitutioner i Tanzania som sin primære målgruppe.

Også denne støtte får ros af evalueringen,

der også fremhæver det positive samspil mellem de dansk-støttede aktører.

Udviklingsminister Ulla Tørnæs glæder sig over, at evalueringen viser, at det kan lade sig gøre effektivt at støtte den private sektor i Afrika. Hun varsler, at konklusioner og anbefalinger vil indgå i udformningen af den fremtidige udviklingsbistand.

Påvirker fremtidig bistand

En anden, der har læst evalueringen med stor fornøjelse, er Anders Serup Rasmussen. Som chef for Danidas bistandsfaglige tjeneste op gennem 1990'erne var han dybt involveret i Danmarks støtte til rekonstruktionen og privatiseringen af CRDB Bank:

– Det er meget opløftende, at det kan lade sig gøre at støtte den private sektor og ikke mindst landbruget i Afrika via støtte til den finansielle sektor, og at det kan lade sig gøre at yde vellykket støtte til mikrokreditter på kommerciel basis. Men det hører med til historien, at flere særlige forhold i Tanzania har været afgørende for succesen, bl.a. den mangeårige – og i starten massive – tilstedeværelse af erfarne danske bankfolk og det faktum, at CRDB Bank blev rekonstrueret på et tidspunkt, hvor Tanzania liberaliserede sin økonomi og siden oplevede en mere stabil økonomisk vækst.

Evalueringen er lavet af det britiske konsulentfirma Oxford Policy Management og kan hentes på www.evaluering.dk.

Jesper Heldgaard er freelancejournalist med speciale i udvikling.

Læs også tema side 7-11.

EU-PRIS TIL ARTIKEL I UDVIKLING

Journalisterne Mikkel Hemmingsen og Silas Bay Nielsen har vundet Europa-Kommissionens danske specialpris for fattigdom og diskrimination 2009 – en EU-pris for journalistik, der uddeles som en del af kampagnen 'Brug forskellene – stop diskriminationen'.

De to vinder prisen for artiklen 'Den europæiske drøm', der blev bragt i *Udvikling* 3/2009 (side 19). Artiklen handler om illegale afrikanske migranter i Syditalien. Mikkel Hemmingsen og Silas Bay Nielsen går nu videre til den pan-europæiske konkurrence.

Juryens begrundelse for pristildelingen lyder: "Velskrevet og dramatisk artikel om fattigdomsflygtninge og europæisk politik. Fattigdom er et meget relevant og stærkt undervurderet problem, som vokser dag for dag, og artiklen giver en indlevende og meget tydelig forklaring af problematikken og gør den relevant i et europæisk perspektiv." /sk

NEDTÆLLING TIL 2015

Fleere end 40 danske organisationer er gået i arbejdslejr for at forberede Danmarks hidtil største oplysningskampagne om dansk udviklingsbistand og FN's 2015 Mål.

Kampagnen 'Nedtælling til 2015' gennemføres i samarbejde mellem bl.a. NGO-Forum, Udenrigsministeriet og FN's Udviklingsprogram (UNDP) som en reaktion på de senere års opinionsundersøgelser, hvor en voksende andel af danskerne mener, at udviklingsbistanden går til administration eller ender i de forkerte lommer.

Målet for kampagnen, der skal løbe fra 2010-2015, er at øge vidensniveauet og forståelsen for dansk udviklingsbistand. Kampagnelanceringen er planlagt til august 2010 i forbindelse med det store FN-statusmøde om 2015 Målene i New York i september 2010. Arrangørerne opfordrer interesserede til at følge kampagneudviklingen, forslå ideer og etablere diskussionsgrupper på www.ngoforum.dk/blog. /sk

DOX-FILM SER MOD SYD

Dokumentarfilmfestivalen Cph:dox kommer verden rundt, også til u-landene, når den indtager Københavns biografer 6.-15. november med ikke mindre end 180 film på programmet.

En række af de film, der foregår i u-lande, indgår i festivalens Amnesty-konkurrenceprogram, som sætter fokus på kampen for menneskerettigheder verden over.

Blandt de nominerede i serien er den smukke og rørende *Garapa* om sultproblemer i Brasilien, den voldsomme *Murder* om Nicaraguas strikse abortlovgivning – og *Hotel Sahara*, som kaster et nøgternt blik på afrikanske immigranter i grænselandet mellem drøm og virkelighed.

Prisen i Amnesty-konkurrencen er 5.000 euro, sponsoreret af Merkur Bank. Læs mere på www.cphdox.dk. /mm

NYE TEMAER FOR U-LANDSFORSKNING

De strategiske temaer for dansk udviklingsforskning i 2010 bliver klima og energi, landbrug og vækst samt skrøbelige stater, konflikter og civilsamfund. Forskere kan søge til større projekter (over fem mio. kr.) med deadline i uge 50 i år og til individuelle ph.d- og post.doc-projekter med deadline i uge 6 næste år. Læs mere på www.dfcentre.com. mm/

RETTELSE

I boksen 'Politiske partier i Mozambique' (Udvikling 6/2009, side 7) står der, at partiet RENAMO blev dannet "med støtte fra landets højreorienterede apartheidstyre". Der skulle have stået "med støtte fra Rhodesias højreorienterede... etc." Vi beklager fejlen.

RÅB OM HJÆLP GAV ECHO

En tyfon, en tsunami og et jordskælv. EU's lokalkontor for humanitær bistand i Bangkok koordinerede i de sidste dage af september katastrofebevillinger på over 53 mio. kr.

Af Kalika Bro-Jørgensen, Bruxelles

Den sidste weekend i september, mens lavtrykket over havet øst for Filippinerne samlede styrke til storm, var der kun én udsendt ekspert tilbage på EU's lokalkontor for humanitær bistand i Bangkok.

De øvrige seks udsendte var på seminar i Bruxelles, og tilbage var kun de lokalansatte og så *rapid response coordinator* Maria Olsen, der lørdag den 26. september for en sjælden gangs skyld havde ladet sig friste af en fest.

Som festen skred frem, kunne Maria Olsen via opdateringer på sin mobiltelefon følge, hvordan lavtrykket, som siden onsdag havde brygget over havet øst for Filippinerne, tog til i styrke, blev døbt Ketsana og til sidst ramte land ved Filippinerne hovedstad Manila med vindstød på op til 100 kilometer i timen. Maria Olsen forlod derfor festen og gik hjem og pakkede sin taske.

– Vi overvåger konstant potentielle katastrofer. Tyfoner kan man i det mindste forudse, så man kan forberede indsatsen. De kan ændre styrke og bane, men man ved, de er på vej, siger hun.

Derfor var Maria Olsen parat til at tage det første fly til Filippinerne for at vurdere behovet for hjælp fra hendes arbejdsgiver, EU's kontor for humanitær bistand (ECHO), og derfor havde myndighederne i Filippinerne forberedt sig på det værste. Alligevel kostede Ketsana 288 mennesker livet og forvoldte skade for over en halv mia. kr.

– Situationen var virkelig slem. Men Røde Kors var allerede ved at organisere lægehjælp og havde fløjet mad, tæpper, vandbeholdere, pletter og pander samt myggenet ind fra Kuala Lumpur, siger Maria Olsen, der mandag eftermiddag gav grønt lys for en ECHO-bevilling på 15 mio. kr.

Da Ketsana tog yderligere til i styrke og fortsatte sin hærgen over Vietnam, Cambodja og Laos, var myndighederne her om muligt endnu bedre forberedte. Samtlige lande er del af det såkaldte *disaster preparedness*-program, som ECHO til dagligt finansierer i lande, der er særligt udsat for naturkatastrofer. Vietnam, Cambodja og Laos fik 15 mio. kr. i løbet af få døgn.

Endnu en katastrofe

Onsdag den 30. september modtog Maria Olsen, som stadig var i Filippinerne, en sms om det, ingen havde forudset i tide: Et rekordkraftigt undersøisk jordskælv i Stillehavet havde sendt en tsunami ind over Samoa, Amerikansk Samoa og Tonga. Det var umuligt at nå frem i tide, så Maria Olsen måtte fra Filippinerne bevilge godt en mio. kr. til Røde Kors på Samoa, uden selv at have fået syn for sagen.

– Det er ofte en ren tillidssag. Vi arbejder

meget tæt sammen med vores partnerorganisationer, så vi ved, at de gør et godt job. Derfor kunne Røde Kors på Filippinerne også begynde at dele mad og vand ud, inden de endelige donationer var på plads, fortæller Maria Olsen.

Senere samme dag måtte Bruxelles-kontoret igen i gang med at booke flybilletter, da endnu et kraftigt jordskælv nu rystede det sydlige Sumatra i Indonesien. Mindst 1.100 mennesker omkom, mens tre gange så mange

”

Tyfoner kan man i det mindste forudse, så man kan forberede indsatsen. De kan ændre styrke og bane, men man ved, de er på vej.

Rapid Response Coordinator Maria Olsen, ECHO.

blev såret, og hundredtusindvis af huse blev jævnet med jorden. Denne gang besluttede ECHO at bevilge knap 23 mio. kr.

Tilbage til ramte områder

I begyndelsen af oktober tog Maria Olsen og hendes kollegaer tilbage til de ramte områder, denne gang for at vurdere, om katastroferne kaldte på yderligere og større bevillinger.

ECHO arbejder med flere typer bevillinger med hver deres tidsramme, beløb og beslut-

ningsprocedurer. I slutningen af september uddelte ECHO i alt over 53 mio. kr. ved såkaldte *fast track*-beslutninger, der træffes på relativt lavt niveau inden for de første 72 timer og højest kan beløbe sig til knap 23 mio. kr.

– Det første, vi bedømmer ved en fast track-beslutning, er, om der overhovedet er overblik og infrastruktur til at bruge blot et beskedent beløb fornuftigt. Det er vigtigt at reagere hurtigt, men indimellem kan man også være for hurtigt ude, siger Simon Horner, kommunikationschef i ECHO's hovedkvarter i Bruxelles.

ECHO – en ukendt kæmpe

ECHO hører under EU's udviklingskommissær, men koncentrerer sig udelukkende om humanitær bistand. Med et årligt budget, som nærmer sig 7,5 mia. kr. (svarende til ca. halvdelen af Danmarks samlede udviklingsbistand), og et utal af større og mindre lokalkontorer er ECHO involveret i nødhjælp over hele verden.

ECHO yder udelukkende økonomisk bistand til lokale og internationale organisationer, der herefter udfører de konkrete projekter og sørger for, at hjælpen når frem – særligt FN's koordinationskontor for humanitær bistand (OCHA) og FN's fødevareprogram (WFP) samt Den Internationale Røde Kors Komité (IFRC) og en stribe andre NGO'er, herunder danske.

Kalika Bro-Jørgensen er Bruxelles-korrespondent for Udvikling.

Tyfonen Ketsana forvoldte skade for over en halv mia. kr. Her Marikina City, Filippinerne. Foto: Maria Olsen/ECHO.

Under storskærmen. Muhammad Yunus, Nobelpriuvinder og direktør for Grameen Bank, taler ved en paneldebat om finanskrisen under EU's udviklingsdage. Fra venstre – efter Yunus – direktør i Verdensbanken Ngozi Okonjo-Iweala, EU's udviklingskommissær Karel De Gucht, Den Afrikanske Udviklingsbanks præsident Donald Kaberuka, Den Internationale Valutafonds direktør Dominique Strauss-Kahn, formand for Open Society Institute George Soros og kampagnechef i ActionAid International Otive Igbozor.

STJERNEPARADE I STOCKHOLM

'Biståndsfest!' skrev en svensk avis om EU's årlige 'udviklingsdage' i slutningen af oktober – men den europæiske fest stod i skyggen af globale kriser.

Tekst og fotos: Mads Mariegaard, Stockholm

Næstsidste fredag aften i oktober fik Stockholms hippe unge sig noget af en overraskelse. Da de hen under midnat ankom til *Nalen* – et *nöjespalats* i byens centrum – havde et bredt udsnit af det globale udviklingsmiljø allerede indtaget den legendariske natklub iført strikkede sweaters eller mørke jakkesæt – med tasker og lommes fulde af dagens høst af bistandsrapporter, reklamekuglepenne og messebolsjer.

Arrangementet på *Nalen*, der bød gæsterne på jazz og verdensmusik, indgik i et kulturelt program, som ledsagede årets største bistandsbegivenhed – European Development Days – arrangeret af Europa-Kommissionen og i år Sveriges regering, der lige nu

varetager EU's roterende formandskab.

Mens 600 taxachauffører temmelig ubejligt strejkede mod et nyt køsystem i lufthavnen, landede cirka 5.000 deltagere fra omkring 125 lande i Stockholm for at deltage i en slags udviklingspolitisk Roskilde Festival – med 'optrædender' af globale *superstars* som nobelpriuvinder Muhammad Yunus, den ungarsk-fødte filantrop George Soros og Liberias første kvindelige præsident Ellen Johnson-Sirleaf.

I tre dage bevægede deltagerne sig rundt i konferencecentret *Stockholmsmässans* virvar af foredrag, debatter, workshops og udstillingsstande – og måtte undervejs forholde sig til de dilemmaer, som det hurtigt meget krøllede programkatalog bød på: Skal man fx gå i lokale A3 for at høre Perus ombudsmand, når FN's Kenya-koordinator samtidig taler i K2? Eller søge mod A5, hvor Sierra Leones og Liberias præsidenter diskuterer landbrugsudvikling i Vestafrika?

Fattigdom skabes globalt

Hovedtemaerne for årets udviklingsdage var demokrati, finanskrisen og klimaforandringer. Hertil kom en lang række andre emner og en

status for det vanskelige, overordnede arbejde med at skabe sammenhæng mellem udviklingspolitikken og EU's mange andre politikområder – den såkaldte *kohærens*.

Målet med kohærens er at undgå, at udviklingspolitikken modarbejdes af andre politikområder. To af udviklingsdagens hovedtemaer – finanskrisen og klimaforandringer – er i sig selv eksempler på politikområder, der har annulleret fremskridt på den udviklingspolitiske front. Fattigdom i u-landene skabes i høj grad *uden for* u-landene, og udviklingsmiljøet kæmper en umulig kamp, hvis det kæmper alene.

De nye tider med globale kriser kunne også aflæses i programmet for udviklingsdagens, der omfattede talere uden for det traditionelle bistandsspektrum – blandt dem franske Dominique Strauss-Kahn, direktør i Den Internationale Valutafond (IMF). Han var selv klar over, hvorfor han deltog. "IMF – dem ringer man til, når der er problemer. For et år eller to siden var jeg nok ikke blevet inviteret," erkendte han.

... fortsættes side 22

EU'S UDVIKLINGS-DAGE

EU's "udviklingsdage", European Development Days, er en årlig begivenhed, som Europa-Kommissionen og EU's roterende formandskab står bag. Årets udgave, den fjerde i rækken, fandt sted i Stockholm den 22.-24. oktober.

I år havde udviklingsdagene 5.000 deltagere fra omkring 125 lande – blandt dem politikere, embedsmænd, NGO-folk, forretningsfolk, forskere, journalister, unge og repræsentanter for internationale institutioner.

Begivenheden består af foredrag, debatter og workshops af varierende størrelse. Hertil kommer en messe, Development Village, med flere end 150 udstillingsstande. Den danske stand fokuserede i år på klimatopmødet i København.

Målet med European Development Days er at forbedre udviklingsarbejdet og skabe opbakning til global fattigdomsbekæmpelse. Metoden er udveksling af meninger og erfaringer – der er ingen forhandlinger og bindende sluttekster.

Se også www.eudevdays.eu.

TEMA: AFRIKA I VÆKST

Frit spil til markeds kræfterne dur ikke – nu leder vi efter en ny opskrift på vækst i u-lande. Sådan lød et af de mange budskaber ved et åbent caféarrangement i oktober om privatsektordrevet vækst i u-lande.

Et halvt år efter, at regeringens Afrikakommission anbefalede øget støtte til den private sektor, sætter vi fokus på et Afrika, hvor økonomien vokser, selvom finanskrisen stadig kradsrer.

I temaet på de følgende sider kan du møde folkene bag en afrikansk virksomhed, som har spundet guld på at omdanne affald til byggematerialer; årets afrikanske virksomhedschef, som kalder sig 'pan-afrikanist' og leder en stor regionalbank på afrikanske hænder; samt en ung, kvindelig iværksætter, der ligesom resten af den fremadstormende middelklasse har fået en bankkonto, men stadig ikke kan låne penge til en rente under 20 pct.

Havnen i Cotonou, Benin, hvorfra varer eksporteres og importeres. På trods af finanskrisen vokser økonomien på det afrikanske kontinent.
Foto: Jørgen Schytte/Danida.

HVEM KAN TJENE PENGE I AFRIKA?

Afrika mangler jobs, uddannelse og står for sølle tre pct. af verdenshandlen. Alligevel viser nye tal, at danske virksomheder tjener penge på kontinentet. Betyder det, at afrikanske virksomheder kan gøre det samme?

Af Mikkel Noel Lanzky

Der er penge at hente i Afrika. Det er det positive budskab fra en opgørelse, Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU) har lavet.

I u-landene investerer IFU sammen med danske virksomheder i private projekter, som kan give afkast og samtidig skabe varig udvikling. Og afkastene på IFU's projekter i Afrika siden årtusindskiftet har været opløftende. Faktisk så gode, at de udligner det underskud, IFU siden starten i 1968 har haft i Afrika.

– Opgørelsen viser, at det ikke er et halsløst forehavende at gå efter at skabe vækst og

udvikling i Afrika, siger Morten Christiansen, afdelingschef for Investment Management hos IFU.

IFU investerer i gennemsnit 12 mio. kr. pr. projekt i Afrika, og i 2008 investerede IFU 175 mio. kr. i Afrika – det højeste beløb hidtil. Også dansk erhvervslivs interesse for Afrika vokser. I 2008 lå de direkte investeringer i Afrika på 6,2 mia. kr. – en stigning på 244 pct. på ti år, viser tal fra Danmarks Nationalbank.

Væksten vil stagnere

IFU's succes og de stigende danske investeringer vidner om, at det kan lade sig gøre at tjene penge i Afrika. Men IFU rådgiver sine projekter fra regionale kontorer og sikrer dermed en høj kvalitet af produkterne, ligesom danske virksomheder også ofte har mere viden og bedre uddannede medarbejdere end afrikanske. Derfor kan den danske succes næppe bare uden videre overføres til afrikansk erhvervsliv.

Over de seneste ti år har væksten ellers været høj i Afrika. I lande syd for Sahara – bortset fra store afvigere i negativ retning som Eritrea, Zimbabwe og Gabon – har væksten gennemsnitligt ligget på otte pct. ifølge opgørelser fra Verdensbanken. Til sammen-

ligning var EU-landenes vækst godt to pct.

Der er altså et fundament at bygge på, men også store udfordringer. På grund af finanskrisen forventes væksten hos lande syd for Sahara at stagnere og ende på beskedne 1,5 pct. for 2009. Samtidig halter landbruget stadig voldsomt bagefter andre verdensdele, når det drejer sig om udbytte pr. hektar.

Landene syd for Sahara har også den dårligst uddannede arbejdsstyrke af alle verdens regioner, dokumenterer UNESCO's statusrapport om 'Uddannelse for Alle' fra 2008. Men selvom uddannelsesniveaet er langt under resten af verdenen, er det dog på vej op. Morten Christiansen fra IFU peger på det højere uddannelsesniveau blandt yngre afrikanere som en afgørende årsag til, at så mange af IFU's projekter har givet positivt afkast.

Nybrud i bistanden

Da Muhammad Yunus i 2006 blev tildelt Nobels Fredspris, markerede det et nybrud. Ideen om udviklingsstøtte gennem lån til virksomheder og iværksættere, der ellers ikke kunne tage traditionelle banklån, vandt bred anerkendelse, og mikrolån var pludselig på alles læber. I maj i år foreslog den danske

regerings Afrikakommission at oprette en afrikansk garantifond, som skal sikre lettere lånemuligheder for små og mellemstore virksomheder.

Fokus på u-landenes erhvervssektor er ingen ny tanke i Danmark. Sådanne B2B-programmer (Business-to-Business) har været en del af dansk udviklingsbistand i knap to årtier. Målet med det nuværende B2B-program er at styrke den private sektor i u-landene – og dermed også skabe social og økonomisk vækst – ved at støtte samarbejde mellem lokale og danske virksomheder. Selvom B2B-programmerne kan fremvise en række succes historier, har det dog været vanskeligt at spore programmets makroøkonomiske effekter.

Private investeringer og erhvervsudvikling kan være nøglen til at øge velstanden i Afrika. Der findes ingen universelle løsninger eller vækstmirakler uden ulemper, men tørre tal viser, at man kan tjene penge i Afrika og samtidig skabe udvikling.

Mikkel Noel Lanzky er journalistpraktikant i Udenrigsministeriet.

MASSER AF INGREDIENSER, MEN OPSKRIFTEN MANGLER

Privatsektoren som lokomotiv for udvikling. Det var emnet ved et velbesøgt café-arrangement i Udenrigsministeriet – men hvad skal der til for at få toget til at køre?

Af Jesper Heldgaard

Siden år 2000 har Tanzania oplevet en imponerende økonomisk vækst på omkring syv pct. om året, så forventningerne var tårnhøje, da resultatet af en national fattigdomsundersøgelse fra 2007 skulle offentliggøres.

Skuffelsen var enorm, da det viste sig, at den del af Tanzanias befolkning, der lever i fattigdom, kun var faldet med sølle to procentpoint siden 2001 – fra godt 35 til godt 33 pct.

Det fortalte Danmarks ambassadør i Tanzania, Bjarne H. Sørensen, den 21. oktober på en såkaldt udviklingscafé – den anden af slagten – om den kommende strategi for dansk udviklingssamarbejde. Her var Udenrigsministeriets kantine igen stuvende fuld til en debat, denne gang om den rolle, den private sektor, økonomisk vækst og beskæftigelse skal spille.

Ikke én opskrift

Eksemplet fra Tanzania var blot ét af mange, der illustrerede, at de gængse opskrifter for, hvad der reducerer fattigdom, skaber økonomisk vækst og en velfungerende privatsektor, står for fald. Det er ingen nyhed, at den såkaldte Washington-konsensus er lagt død. Den herskede – anført af Verdensbanken og Den Internationale Valutafond – i 1990'erne og dikterede privatiseringer, liberaliseringer og en 'tilbagerulning' af staten for at give frit spil til markeds kræfterne.

Det nye er snarere, at afløseren for den gamle opskrift endnu ikke rigtigt er fundet.

Som senioranalytiker Jens Kovsted, Centre for Economic and Business Research, ved Copenhagen Business School (CBS), udtrykte det:

– Listen af nødvendige betingelser for vækst blev efterhånden så lang, at udviklingslandene i realiteten blev bedt om at kopiere et udviklet land.

Jens Kovsted henviste til den såkaldte Spence-rapport fra 2008, der markerede et endeligt farvel til Washington-konsensusen og til tanken om, at der findes én almenlydig opskrift på økonomisk vækst, fattigdomsbekæmpelse og en velfungerende privatsektor. Det betyder, at alle har et ansvar for at tilpasse deres politik og programmer til lokale forhold, og at dårlige resultater ikke længere alene kan henføres til, at udviklingslandene er for dårlige til at implementere 'den rette lære'.

– Noget ved vi dog, tilføjede økonomien til beroligelse for de mange fremmødte og fortsatte:

– Vi ved en del om, hvad der hæmmer

vækst, og om, hvilke meget generelle betingelser der fremmer vækst. Dertil kommer, at det også er bredt anerkendt, at stat og regering er en del af såvel løsningen som problemet.

Men det betyder ifølge Jens Kovsted ikke 'bare', at pendulet og fokus er svinget tilbage til 1950'ernes og 1960'ernes teorier om staten som den aktive og rammesættende aktør, for nu er det bredt anerkendt, at 'staten' sjældent optræder som en enhed, men kan have egne og forskellige dagsordner.

Ingen trylleformular

Den komplekse virkelighed, som økonomens ord og Bjarne Sørensens Tanzania-eksempel mindede om, forhindrede dog ikke debatdeltagerne i entusiastisk at argumentere for de

”

Listen af nødvendige betingelser for vækst blev efterhånden så lang, at udviklingslandene i realiteten blev bedt om at kopiere et udviklet land.

Senioranalytiker Jens Kovsted, CBS.

ting, de mener kan være – om ikke opskriften, så nødvendige ingredienser: effektiv korruptionsbekæmpelse, velfungerende banker, god infrastruktur, konkurrence, respekt for den private ejendomsret osv.

Jørgen Estrup, udviklingsøkonom og konsulent med en fortid hos UNIDO og i Folketinget, slog til lyd for et helt nyt syn på begrebet 'den private sektor':

– Der findes ingen egentlig definition eller afgrænsning af begrebet 'den private sektor'. Jeg ser det som en markedsorienteret måde at gøre ting på og mener, at udfordringen er at få markeds kræfterne til at arbejde for de fattige. Det er netop, hvad den britiske bistandsorganisation DfID forsøger i sin nye strategi for privatsektorudvikling, sagde han.

Ib Petersen, Udenrigsministeriets direktør for udviklingspolitik, rundede af med at konstatere, at han ikke kunne tage nogen trylleformular med fra mødet til arbejdet med den nye udviklingsstrategi.

NÆSTE UDVIKLINGSCAFÉER

Udenrigsministeriet afholder endnu to caféarrangementer, hvor interesserede opfordres til at deltage i dialogen om fremtidens udviklingspolitik:

12. november: Befolkningstilvækst, migration og urbanisering

9. december: Fred, sikkerhed og skrøbelige stater

Tid: 15.00-17.00

Sted: Udenrigsministeriets kantine, Asiatisk Plads 2, indgang E, 1448 København K.

Tilmelding: huc@um.dk

AFRIKAS AFFALD

Grønne virksomheder myldrer frem i Afrika – som den kenyanske entreprenør, der har fundet på at lave byggematerialer af gamle plasticposer.

Tekst og fotos: Jeppe Villadsen, Nairobi

Idéen er så enkel, at det kan være svært at forstå, hvorfor andre ikke har fået den før.

I de fleste afrikanske lande er effektive renovationssystemer noget, man må kigge i vejviseren efter. Husholdningsaffaldet bliver spist af geder eller nedbrudt af vind og vejr. Mens resten – plasticposer, elektronik og gammelt skrammel – får lov til at blive liggende dér, hvor det én gang er smidt.

Evans Githinji, som er uddannet skolelærer, var træt af at se på plasticaffald, der flyder overalt i landskabet. Han spekulerede på, hvordan man kunne bruge det til noget nyttigt – og fik så en idé.

I al sin enkelthed går den ud på at smelte affaldsplastik om til pæle og bjælker af massiv plast. Som de brugte plasticposer, der flyder overalt i Afrika, ventede idéen bare på at blive samlet op.

– Regeringen ønskede at forbyde plasticposer, men jeg tænkte, at der måtte være en anden udvej, nemlig at betragte plastic som

en ressource og ikke som affald. Vi begyndte at lave forsøg og undersøgelser og – vuptil! – så havde vi pælene, fortæller den 33-årige nyslåede virksomhedsejer Evans Githinji.

Konfetti af gummisko

Evans Githinjis lille virksomhed *Green Africa* ligger som nabo til et værksted for Volvo-lastbiler i det yderste af Nairobis industrivarter. I fabrikens lagerhal vidner bjerge af affaldsplastik om de ingredienser, der indgår i opskriften på de begsorte plasticpæle: brugte computerdele, mælkebeholdere, brødposer, gummisko og – ikke mindst – oceaner af plasticposer. Også en lyserød kropsunderdel – en del af en anatomifigur fra medicinstudiets anatomiundervisning – ligger på makaber vis og flyder i en af bunkerne.

Det hele hakkes i stumper og stykker og bliver så mikset i den rette blanding af hårde og bløde plastic typer. Herefter smeltes plastic-konfettien i nogle minutter, før den flydende plastmasse bliver presset ud gennem et langt

– I starten lavede vi marketing, men vi har måttet droppe det for ikke at skuffe for mange kunder, siger Evans Githinji grundlæggeren af Green Africa.

Rwanda, Uganda og Tanzania har indført totalforbud mod plasticposer. Kenya går en anden vej for at komme affaldsproblemet til livs: Poserne smeltes om til byggematerialer.

3 GRØNNE SUCCESER

Green Africa, der i maj modtog FN-miljøorganisationen UNEP's iværksætterpris SEED, er en stor, men ikke enestående grøn erhvervssucces i Afrika. Faktisk myldrer det frem med grønne virksomheder og løsninger:

■ I Zambia har et firma specialiseret sig i at fremstille **cykler af bambus**. *Zambikes* har fundet på at udnytte den hurtigvoksende bambus' hårdhed og lette vægt til at erstatte det dyrere metalstel. På virksomhedens bambusmarker i udkanten af Lusaka venter næste års cykelstel på at blive høstet.

■ I Uganda er en mangeårig sukkerproducent begyndt at forsyne hele regionen med elektricitet ved at producere **energi af restmateriale** fra sukkerfremstillingen. Kinyara-fabrikken sælger strømmen til staten via det offentlige lysnet.

■ Ved Turkansasøen i det nordlige Kenya er de første spadestik ved at blive taget til en **gigantisk vindmøllepark**, der bliver Afrikas største, når den står færdig i 2012. 365 Vestas-vindmøller vil producere 300 megawatt, hvilket svarer til en fjerdedel af Kenyas strømforbrug. Projektet vil dermed med ét slag gøre Kenya til det land i verden, som får den største andel af sin el fra vindkraft – foran Danmark, den nuværende nummer ét med 20 pct.

BILLIG ARBEJDSKRAFT – DYR BESTIKKELSE

Tre spørgsmål til Evans Githinji, grundlægger af Green Africa:

Hvad er fordelene ved at starte virksomhed i Kenya?

– Der er et stort marked, især efter at der er blevet lavet en frihandelsunion for hele Østafrika. Det er godt. Desuden er arbejdskraften billig, og infrastrukturen er ganske god. Og konkurrencen er ikke alt for hård.

Hvad er udfordringerne?

– Sådan noget som elektricitet er meget dyrt, sikkerheden kan også være et problem, og det er meget bureaukratisk at få de rette godkendelser osv. Det kan være svært at tackle nogle af de embedsfolk, der sidder i administrationen. Nogle af dem er helt uduelige, men vil alligevel have penge fra dig. Bureaukratiet er alt, alt for besværligt.

Hvordan kan det gøres lettere at drive forretning?

– Man kunne fx give tilskud til elektriciteten, og man kunne i øvrigt give en økonomisk tilskyndelse. Reglen er jo, at forureneren betaler, men vi får ingen kompensation, selvom vi faktisk hjælper staten med at rydde op. Desuden er det umuligt at få et banklån, uanset hvor god din idé er. Banken vil se et stort produktionsanlæg, der kan stilles som sikkerhed. Så lånemulighederne skal gøres bedre.

BLIVER TIL HEGN OG HUSE

metalrør, som ligner et vandret nedløbsrør. Ud kommer en sort pæl, der, efter afkøling i et vandbad, er klar til brug.

Plaststolperne var i første omgang kun beregnet til hegnspæle, men de viste sig også at fungere glimrende som bjælker og bærende stolper i mindre huse. Ud over at spare på Kenyas hårdtprøvede træressourcer har plasticstolperne en langt større holdbarhed end stolper af træ. De flækker ikke, får aldrig svamp og er modstandsdygtige for termitangreb. Desuden fæstnes søm bedre i den hårde, men stadig formbare plast.

Green Africa startede med fire ansatte for mindre end et år siden, men er allerede oppe på 24. Manager Patrick Warungu regner med at kunne tælle 50 medarbejdere om et år.

– Vi satser på at fordoble forretningen hvert år, både produktionen og staben, smiler han.

Fabrikken er i stand til at producere 100 pæle og bjælker om dagen, men da efterspørgslen er langt større, håber de på snart at få råd til at investere i flere og hurtigere maskiner.

– I starten lavede vi marketing, men vi har måttet droppe det for ikke at skuffe for mange kunder, siger Evans Githinji. Han peger på, at konceptet nemt vil kunne gentages i andre lande. Så når tiden er moden, vil han starte tilsvarende produktioner andre steder i Afrika.

I fængsel for en pose

En lastbil ankommer til fabrikken med dagens høst af indsamlede plasticposer: fire

Green Afrika i Nairobi satser optimistisk på at fordoble produktionen – hvert år! Her fabrikens manager Patrick Warungu.

tons. Fabrikken modtager omkring 70 tons gammelt plastic om ugen, som en hær af indsamlere samler sammen over det meste af Kenya. Indsamlerne tjener mellem 50 øre og en krone pr. kilo plastic.

I en række andre lande i regionen, såsom Rwanda, Burundi og Tanzania, kan Green Africa-konceptet dog ikke genbruges. Lande-

ne har nemlig indført totalforbud mod brug af plasticposer, og i Uganda vil det fra næste år give tre års fængsel eller en bøde på 7.500 kr., hvis man ses med en plastpose.

– Forbud er ikke den rigtige vej, for man mister en masse jobs, og der er ikke noget ordentligt alternativ til plasticposerne. Papir fungerer ikke lige så godt, og vi har allerede

for få træer, siger Evans Githinji.

– I dag bruger vi plastic overalt, selv biler består af mere plastic end metal. Plastic er kommet for at blive, så vi er nødt til at finde en bæredygtig måde at omgås det på.

Jeppe Villadsen er Afrika-korrespondent for Kristeligt Dagblad og skriver fast i Udvikling.

EN IDEALISTISK KAPITALIST

Mød Arnold Ekpe fra Cameroun – pan-afrikanist og administrerende direktør i Ecobank en afrikansk regional-bank på afrikanske hænder.

Lars Zbinden Hansen, Lomé

På Ecobanks topchefs kontor i Lomé, Togo – med perfekt udsigt over Atlanterhavet og en skinnende sort, dyr bil nede på parkeringspladsen – bedyrer Arnold Ekpe, ulasteligt klædt i jakkesæt, at han ikke er lig med banken.

Ekpe er – på trods af en personlig, uomtvistelig succes i rollen som administrerende direktør for Afrikas største regionalbank – en beskeden mand. Det er ikke hans fortjeneste, at det bare har kørt som smurt for Ecobank de sidste 13 år, siger han.

– Ecobank er en vedvarende arbejdsproces, hvor vi fokuserer på holdarbejde og forsøger at undgå personkult, siger han med en stemme, der med sin søgende, dynamiske nerve lyder, som kunne den være talt ud af en europæisk topchefs mund.

”

Hvis man kan konkurrere i Nigeria, kan man konkurrere hvor som helst.

Arnold Ekpe

Årets virksomhedsleder

Den 55-årige administrerende direktør har ellers ganske god grund til at juble uhemmet. To gange i 2008 fik han den ærefulde titel som 'årets afrikanske virksomhedsleder'. Først af Commonwealth Business Council og senere af FN-organisationen UNIDO.

Også de flere end 11.000 ansatte i banken kan være stolte. Ecobank fik en tredje titel med på vejen i 2008, da det ansatte internationale bank-tidsskrift 'The Banker' udnævnte Ecobank til 'Afrikas mest innovative bank'.

Banken, der i 1985 blev sat i værk af forretningsfolk fra 14 afrikanske lande, har med Ekpe i chefsstolen ekspanderet i ekspresfart. I februar i år åbnede banken filial nummer 620 i Kampala, Uganda, og i juni etablerer banken sig i Tanzania, Zambia og Gabon.

Filialer i 29 lande

Banken er nu inde i 29 lande, dog ikke i de nordafrikanske lande og Sydafrika, hvor bankerne er så store, at Ecobank 'ikke har en jordisk chance for at konkurrere med dem'. Bankerne mod nord og syd er 10-20 gange større end Ecobank.

Ecobank er til gengæld klart den af alle banker, der har den største geografiske spredning på kontinentet, og Ecobank fortsætter

ufortrødent med at fasttømre den regionale identitet – trods finanskrisen, som Ecobank mærker i form af faldende valutaer og vigen- de indkomster.

Strategien er opkøb af aktiemajoriteter i banker, og det er senest sket så forskellige steder som Tchad, Malawi, Rwanda, Burundi og i Den Centralafrikanske Republik. Også en forholdsvis stor bank som EABS i Kenya er nu under Ecobanks kontrol.

– Vi foretrækker at have aktiemajoriteten i bankerne, fordi vi gerne vil fastholde vores logo og renommé i hver enkelt filial, forklarer Ekpe.

Afventer finanskrisen

Samtidig har Ecobank samarbejdsaftaler med sydafrikanske og nigerianske banker, og Ecobank forhandler løbende med andre store banker, både i Afrika og resten af verden, fx med kinesiske banker, der for længst har gjort deres indtog på kontinentet.

– Men, siger Ekpe, når Ecobank-filialerne i de tre nye lande er på plads, er det tid at konsolidere og afvente, hvordan finanskrisen udvikler sig.

– Vi skal koncentrere os om det, vi er gode til, nemlig relativt simple bankforretninger: Vi laver hovedsagelig simple lån, modtager opsparinger og betaler regninger for kunderne. Det er vores niche at operere effektivt på verdens nok mest ineffektive og vanskelige marked her i Midt Afrika, siger han.

På afrikanske hænder

Ekpe kalder sig selv 'pan-afrikanist og idealistisk kapitalist'. På den led passer han som fod i huse med Ecobanks mission, der fra starten har været at skabe en privat regionalbank for afrikanere – på afrikanske hænder.

En russisk investor, Renaissance Capital, ejer knap en sjettedel af aktiekapitalen, men ellers er Ecobank rent afrikansk, og interessen for banken er enorm. Det viste den seneste offentlige aktieudstedelse, der blev sat i gang i august 2008. Siden da har over 130.000 mennesker købt aktier i banken. På de små syv måneder er der blevet rejst 550 millioner dollars. Aktiverne er nu på over otte milliarder dollars.

Målet med aktieudstedelsen var 2,5 milliarder dollars, og Ekpe er 'behageligt overrasket over', at det gik så godt, ikke mindst i lyset af finanskrisen, der brød ud lige efter, at banken begyndte aktieudbudet. Han bestyrkes derfor i sin 'fulde og faste tro på, at dette århundrede vil tilhøre Afrika'.

Udvikling kan ikke stoppes

– Ikke mindst idealistiske banker som Ecobank bliver drivkraften i Afrikas udvikling, siger han.

– Ser man på bankmarkedet for bare tyve år siden, var de fleste banker statsejede eller ejet af udlændinge. Nu ejes en masse banker af private afrikanske aktionærer, siger Ekpe.

Det er en generel afrikansk udvikling, der ikke længere kan standses, mener han.

– For tre generationer siden var vi alle bønder. Men i dag er vi mange, der er langt bedre uddannede og tænker overordnet og regio-

nalt – ikke kun i bankverdenen. Vi bevæger os nu hurtigt bort fra traditionen med, at alt var anliggende mellem enkeltpersoner. Vi tror mere på institutioner nu, og mange afrikanske samfund er allerede blevet langt mere institutionaliseret, siger Ekpe.

Ingen strømafbrydelser

Ecobank er med helt fremme, når det gælder den nyeste teknologi. Banken udsteder både kreditkort og har pengeautomater i alle landene, og i hovedsædet i Lomé generes ingen af de hyppige strøm- og telefonaafbrydelser, for kontoret har satellittelefon og er hængt op på Ecobanks datacenter og server i Ghana – ligesom alle bankens filialer.

Alt sammen er det en del af Ecobanks mission om at 'udvikle Afrika'. Også derfor er Ecobank gået i strategisk partnerskab med den store, internationale mikrofinans-specialist Accion, der får adgang til og støtte på Ecobanks markeder.

Ekpe, der har levet det meste af sit liv i udlandet, føler sig 'lige så hjemme i Lagos, Accra, Kigali eller Johannesburg' som på sin egentlige adresse i Oxford, eller som her i Lomé.

– Vi er mange afrikanere, der nu lever og arbejder på den måde og har indset, at vi på tværs af kontinentet har langt mere til fælles, end vi troede, siger Ekpe, der kalder sig 'en sort ex-pat i Afrika'.

Lars Zbinden Hansen er freelancejournalist og bor i Lomé, Togo.

– Dette århundrede tilhører Afrika, siger Arnold Ekpe, administrerende direktør for Ecobank, Afrikas største regionalbank. Foto: Ecobank.

ARNOLD EKPE

Født 1953 i Cameroun af nigerianske forældre.
Gift og har tre børn. Bor i Oxford, England – med 'arbejdsplads' i 29 afrikanske lande. Har taget en ingeniøruddannelse og en MBA (Master of Business Administration) ved Manchester University. Første bankjob var i First Chicago i Lagos. Har desuden arbejdet i CitiBank i Nigeria og i en lokal nigeriansk bank. Administrerende direktør for Ecobank siden 1996 – dog afbrudt af tre år i en tilsvarende stilling i United Bank of Africa. Uofficielt forretningsmotto: "Hvis man kan konkurrere i Nigeria, kan man konkurrere hvor som helst."

I Afrika er bankerne for de velhavende og de store virksomheder, men lukket land for det fattige flertal. En underskov af alternativer er dog ved at spire frem, og det kan skabe vækst.

Tekst og foto: Jeppe Villadsen, Nairobi

I Danmark hører en bankkonto med til 'startpakken' som borger. På linje med det gule sygesikringskort, det rødbedefarvede pas og et telefonnummer.

Sådan er det ikke i Afrika. I landene syd for Sahara har under 20 pct. af befolkningen en bankkonto. I et af Afrikas mest velstående lande, Nigeria, har 15 millioner af en befolkning på 140 millioner konto i en bank.

Bankerne er nemlig ikke for fattigrøve. Og dem er der flest af i Afrika.

– Renterne på lån er så høje i Kenya, at det ikke giver nogen mening for almindelige mennesker. Bankerne tjener en kæmpe profit, fordi de ved, vi ikke har noget alternativ, siger 33-årige Violet Kipsaina fra Nairobi.

Violet Kipsaina tilhører Nairobis fremadstormende, veluddannede middelklasse, hvoraf mange i de senere år har fået en bankkonto. Som tidligere selvstændig i kommunikationsbranchen ved hun, hvor svært det kan være at få et lån uden at blive flået i renter. Hun mener, den kenyanske regering burde lægge et loft på udlånsrenterne, idet hun peger på, at de billigste banklån ligger på omkring 22 pct. i rente. Andre er langt dyrere.

Verdens dyreste penge

Det er svært, endog meget svært, for en nystartet afrikansk småentreprenør eller en lille virksomhed at få et lån i en bank. Næsten halvdelen af de afrikanske virksomheder nævner manglende adgang til finansiering som en stor begrænsning for at lave forretning. Prisen på finansieringskapital er højere i Afrika end noget andet sted i verden.

Globalt har omkring 2,5 milliarder mennesker – over halvdelen af verdens voksne befolkning – ikke adgang til bankkonti og andre finansielle services, anslår Alliance for Financial Inclusion (AFI), en sammenslutning af udviklingslande, der arbejder for at gøre bankkonti, forsikringer og lignende finansielle ydelser tilgængelige for verdens fattigste.

Og det er der hårdt brug for, mener Violet Kipsaina. Hun har erfaret, at det er næsten umuligt for almindelige mennesker at få et lån i en af de traditionelle banker.

– Bare det at få en bankkonto er så dyrt og besværligt, at mange opgiver på forhånd. Du skal indlevere en kopi af dit id-kort, et foto, et brev fra din arbejdsgiver og lønsedler. Desuden skal du indsætte et minimumsbeløb. Og de penge svinder hver måned, fordi du betaler et månedligt gebyr på 20-25 kr. for at have kontoen, siger Violet Kipsaina, der arbejder som assistent på en tv-station.

– Så folk har slet ikke råd til at åbne en konto, siger hun.

... MEN HAR DU INGEN, SÅ MÅ DU GÅ

I stedet er der opstået alternativer som andelslignende foreninger, fx bestående af kvinder fra samme område. Og i landsbyerne er folk gået sammen og har dannet små bankfællesskaber.

– Det kan være en gruppe på 12 mennesker, der hver lægger 1.000 shilling (ca. 70 kr.) til side om måneden, sådan at hvert medlem en gang om året har 12.000 shilling til rådighed til et større indkøb eller investering, siger Violet Kipsaina og glæder sig også over, at et par rigtige banker – Equity Bank og Family Bank – er begyndt at arbejde 'i bunden af pyramiden'.

– De gør et fantastisk arbejde med at servicere de små og mellemstore virksomheder

Starter fra toppen

Men bankerne er ikke nødvendigvis skurke, mener Anders Rønnebæk, investeringsrådgiver i Sydbanks afdeling for *emerging markets*. Han peger på, at der de senere år har været enorm vækst i udlåne hos de afrikanske banker, og det er derfor naturligt, at bankerne først går efter de sikre og store investeringer.

– Den store vækst har givet bankerne en kæmpe udfordring i at få it-systemer, kreditvurderinger osv. op at køre, og når vækstmulighederne er så store hos de velhavende kunder, vælger de dem før massebefolkningen, som de alligevel ikke kan tjene så mange penge på, fordi de ikke benytter så mange af bankens ydelser, siger Anders Rønnebæk.

Han er dog ikke i tvivl om, at det vil være gavnligt for den økonomiske udvikling i Afrika, hvis flere får adgang til bankkonto.

– Så kommer der flere likvider i omløb, hvilket vil skabe økonomisk vækst og mere købekraft. Og som virksomhed bliver det lettere at ansøge om lån med en bankkonto, fordi banken så kender din kredit-historik, siger Anders Rønnebæk.

Forskning viser også, at bedre adgang til finansielle services giver øget opsparing og investeringer hos familier og mindre virksomheder – og øger borgernes egne investeringer i uddannelse og sundhed. Begge dele gavner den økonomiske vækst.

'Bankerne driver forretning'

Fuldmægtig Peter Truelsen fra Udenrigsministeriets Afrika-kontor mener ligeledes, at det er forkert at udpege bankerne til skurkerollen.

– Hvis du var bankdirektør og havde en sikker og en usikker investering, ville du også sætte dine penge i det sikre. Bankerne er vigtige og spiller en stor rolle, også i Afrika, siger Peter Truelsen.

Den dansk regerings Afrika-kommission har foreslået at oprette en afrikansk garantifond på 500 millioner dollars, der skal skabe lettere adgang til lån for små og mellemstore

– Renterne på lån er så høje i Kenya, at det slet ikke giver nogen mening for almindelige mennesker, siger Violet Kipsaina, som er selvstændig i kommunikationsbranchen.

virksomheder. Fonden, som skal etableres i partnerskab med Den Afrikanske Udviklingsbank, vil tilbyde at stille garantier, når bankerne låner penge ud i mere risikofyldte lån.

– Bankerne ser de mindre virksomheder som ret risikofyldte at investere i. Derfor er de meget utilbøjelige til at give dem lån. Med en garantifond vil vi prøve at gøre det usikre mere sikkert og stimulere interessen for at låne ud til de mindre virksomheder, for dér

ligger vækst- og beskæftigelsespotentialet, siger Peter Truelsen.

Mobil revolution

Jennifer Isern fra The Consultative Group to Assist the Poor (CGAP) ser også store muligheder for Afrika. CGAP er en uafhængig forskningsinstitution, som arbejder for at udvide udbuddet af finansielle ydelser i udviklingslande.

– Med den rigtige politiske styring er Afrika klar til betydelige udvidelser i de finansielle ydelser, dels ved at bygge på en stærk opsparingskultur, dels fordi her er så mange forskelligartede udbydere af finansielle services, siger Jennifer Isern, der leder CGAP's arbejde i Afrika.

Hun peger på de nye mobile banksystemer som et eksempel på et stærkt alternativ til de traditionelle banker. Via sin mobiltelefon kan man indsætte penge, overføre beløb og betale regninger. (Se også *Udvikling 4/2009*, s. 14-15.)

Et af de første mobile banksystemer er det såkaldte *M-Pesa*, der blev lanceret i Kenya i 2007. I dag – to et halvt år senere – er der over syv millioner registrerede brugere, hvoraf flertallet for var uden bankkonto. *M-Pesa* har spredt sig til Tanzania og Afghanistan, og der er planer om at udvide i Indien, Egypten og Sydafrika. Indtil nu er der blevet overført næsten ti milliarder kroner gennem *M-Pesa*-systemet.

Andre afrikanske mobiludbydere er ved at udvikle lignende services. Forretningspotentialet ligger i de over en milliard mennesker i u-landene, som har adgang til en mobiltelefon, men ikke har nogen bankkonto. En gruppe, som CGAP forventer vil stige til 1,7 milliard i 2012.

Violet Kipsaina er også begejstret for *M-Pesa*, der når ud i landsbyer, som næppe vil se en bankfilial de næste mange år.

– Folk, der aldrig havde drømt om at få en bankkonto, bruger nu *M-Pesa*. Selvom det ikke giver renter, er det stadig et godt alternativ, fordi det er en langt sikrere måde at opbevare penge på end at have dem hjemme under madrassen.

Jeppé Villadsen er Afrika-korrespondent for Kristeligt Dagblad og skriver fast i Udvikling.

AFRIKANSK GARANTIFOND

Det formelle banksystem i Afrika er ofte ikke gearet til at betjene den fattige majoritetsbefolkning – i særdeleshed de mange på landet.

Afrikakommissionen vil i samarbejde med Den Afrikanske Udviklingsbank skabe en Afrikansk Garantifond på 2,5 mia. kr. Fonden skal sikre lettere lånemuligheder til investeringer for små og mellemstore virksomheder. Garantifonden skal ikke selv udlåne penge, men stille garantier til afrikanske banker.

– En bank kan henvende sig til Afrikansk Garantifond og sige: 'Vi har en kunde, som har sendt os en låneansøgning. Vi vurderer, at det potentielt er en god forretning, men der er også store risici ved det.' Så kan garantifonden vælge at dække fx halvdelen af risikoen, og så er det lige pludselig lidt mere attraktivt for banken, forklarer Peter Truelsen fra Udenrigsministeriets Afrika-kontor.

PARTI-NGO'ER SIKRER STYRET

I Angola kæmper uafhængige organisationer en ulige kamp mod 'Ja!-banderne': partierne egne 'civilsamfundsorganisationer'. Samtidig vokser økonomien eksplosivt i Afrikas nye olieland, mens befolkningen bliver fattigere.

Af Mille Lübbert Hansen, Luanda

Ved en støvet landevej i en af Luandas mange nyere forstæder ligger et hus, der skiller sig ud fra de sædvanlige små grå kasser af hastigt sammenklaskede mursten, man finder overalt i Angolas hovedstad. Huset er rødmalet og et velplejet træ står ved porten i den omkransende mur.

Her har den angolanske NGO SCARJOV (Foreningen for reintegration af børn og unge i samfundet) til huse. NGO'ens leder, Simão Cacumba Faria, har taget konsekvensen af, at han flere gange har måttet forlade organisationens lejede kontorlokaler på grund af svigtende donorer og har indrettet to tredjedele af sit eget hus som kontor og informationscenter.

To civilsamfund

Det har heller ikke været let at finde donorpenge til at indrette lokalerne, men det er lykkedes, og i dag kan SCARJOV tilbyde andre lokale NGO'er gratis adgang til internettet samt materialer og undervisning om menneskerettigheder og hiv/aids fra centret uden at være bange for at miste lokalerne. At Simão Cacumba Faria og familien så må klemme sig sammen på begrænset plads i baggården, er et acceptabelt offer.

De færreste angolanske NGO'er har adgang til internettet. Mange er heldige, hvis de overhovedet har strøm, for der er stort set ingen

penge at hente for civilsamfundsorganisationer i Angola. Jo rigere landet bliver af sine kolossale olieindtægter, jo længere bliver der nemlig mellem de internationale donorer, som forventer, at staten selv overtager finansieringen af landets udvikling. Men de penge, som den angolanske stat officielt støtter civilsamfundet med, går ifølge Simão Cacumba Faria til at fastholde og styrke den politiske elites magt.

– I Angola er der to slags civilsamfund. Det ene består af os, de uafhængige organisationer og netværk, og det andet af partiske foreninger, der officielt har status af civilsamfundsorganisationer. De er skabt af de politiske partier og modtager mange penge til at skabe opbakning til partierne i befolkningen, siger han og fortsætter:

– Vi andre modtager ingen penge. Partierne foreninger uddeler mad og gaver, og det er på sin vis godt nok, men det står i vejen for vores arbejde. Når folk skal vælge mellem brød og oplysning om deres rettigheder, vælger de brødet. De kan ikke skelne mellem forskellige slags organisationer.

Uligheden vokser

Siden borgerkrigen i Angola sluttede i 2002, er landets økonomi vokset eksplosivt på grund af enorme olieresourcer. Olieindtægten udgør 90-95 pct. af landets eksport. Men befolkningen mærker intet til fremgangen – tværtimod.

Priserne på mad og daglige fornødheder er steget støt og er i dag på niveau med danske priser. Der er hverken kommet gang i landbrug eller produktion, som helt gik i stå under den årtier lange konflikt. Næsten alt må importeres. Indbyggerne på landet klarer sig med små køkkenhavebrug, mens en stor del af befolkningen i byerne overlever ved at købe de importerede varer og sælge dem videre et par kwanzas dyrere på markedet eller på gaden.

Oliemilliarderne fordeles blandt en elite af præsident Dos Santos' tro væbnere. I løbet af

sit 30-årige styre har præsidenten opbygget et effektivt belønningssystem, der sikrer hans og regeringspartiet MPLA's fastholdelse af magten.

Op til sidste års parlamentsvalg førte MPLA valgkamp ved at dele gaver ud og forbedre en række forhold for befolkningen, fx adgang til vand og billige varer. Efter partiets massive valgsejr på 82 pct. af stemmerne blev der sat en brat stopper for disse forbedringer, og uligheden øges stadig, fortæller João Baptista Lukombo, der er sociolog og demograf ved Agostinho Neto-universitetet i Luanda. Modsat de fleste offentligt ansatte udtaler han sig gerne kritisk om MPLA.

– Siden valget har folk oplevet at blive tvangsforflyttet og få deres huse jævnet med jorden. Og uligheden vokser. Du ser hele tiden flere sælgere på gaden. Og NGO'erne er underlagt langt større kontrol fra regeringens side, hvis de påtaler disse overtrædelser af menneskerettighederne, siger han.

Et andet eksempel på regeringens nye stil efter valget er, at en af Luandas største markedspladser for nylig blev lukket uden begrundelse og uden noget alternativ for de mange sælgere. Genopbygningen går i øjeblikket mest ud på at bygge stadioner og nye hoteller som forberedelse til næste års værtskab for de afrikanske mesterskaber i fodbold.

Vigtigt at bevare freden

Francisco Tunga Alberto, leder af NGO-netværket CCDH (Koordineringsrådet for menneskerettigheder) og en prominent figur i det angolanske civilsamfund, mener, at MPLA's overbevisende valgsejr for en stor del kan tilskrives partiets såkaldt civile organisationer. Han peger på MPLA som det parti, der har skabt organisationerne, som omfatter en række ungdoms-, kvinde-, kultur- og sociale foreninger samt traditionelle autoriteter. Organisationerne når således ud til alle vælggrupper.

– Vi kalder dem for *Bandas Yes!* (Ja!-ban-

derne, red.), fordi de siger "Ja! Ja! Ja!" til alt, hvad der kommer fra MPLA. Det var dem, som førte MPLA's kampagne alle de steder, hvor folk har mistet tiltroen til politikerne. De står stærkere end mange af ministerierne, siger Tunga Alberto.

Han tilføjer dog, at folk også i høj grad stemte på MPLA og tålmodigt affinder sig med deres dårlige situation, fordi det vigtigste for dem har været at bevare freden.

Tunga Alberto mener, at partiernes foreninger primært har fået officiel status af civilsamfundsorganisationer for at omgå internationale krav om, at et demokrati skal

”

I Angola er der to slags civilsamfund. Det ene består af os, de uafhængige organisationer og netværk. Det andet af partiske foreninger.

Simão Cacumba Faria, leder af den angolanske NGO SCARJOV.

have et civilsamfund, som staten anerkender og støtter økonomisk.

– De uafhængige civilsamfundsorganisationer bliver styret med hård hånd, fortæller Tunga Alberto. De kritiske kommer på regeringens sorte liste og bliver lukket, hvis de ikke indstiller kritikken. Enkeltpersoner bliver udsat for overfald og chikane. Tunga Alberto har selv oplevet et overfald i sit hjem og siger, at man som kritiker ikke bruger de offentlige hospitaler eller spiser i TAAG's fly (det nationale luftfartselskab) af frygt for at blive forgiftet.

Umulige vilkår for NGO'er

Selvom de uafhængige NGO'er trods alt har mere frihed nu end under krigen, arbejder de under meget svære vilkår. Ud over at mange

Oliestaten Angolas BNI er blevet for højt til, at landet kan modtage udviklingsbistand fra en række internationale donorer, herunder Danmark. Alligevel er befolkningen blandt verdens fattigste.

FOR RIG TIL BISTAND

Af Mille Lübbert Hansen

Økonomisk vækst og udviklingsniveau går ikke nødvendigvis hånd i hånd.

Det er Angola et eksempel på. Siden landets

borgerkrig sluttede i 2002, har Angola oplevet en eksplosion i olieindtægterne, der betyder, landet har overskredet Danidas nuværende BNI-grænse på 2.470 dollars for at kunne modtage bilateral udviklingsbistand.

Men genopbygningen af landet går langsomt, og befolkningens mest basale behov som adgang til vand, sundhed og arbejde er langt fra opfyldte. Kritikere er enige om, at problemerne skyldes omfattende korruption og MPLA-regeringens manglende vilje til at løfte statens grundlæggende funktioner.

Stort behov for støtte

Den danske u-landsorganisation IBIS har arbejdet i Angola siden 1995, fra 2002 med store Danida-støttede programmer inden for uddannelse og opbygning af civilsamfundet. Men i 2011 er det slut, dels på grund af BNI-grænsen og dels på grund af Angolas ekstremt høje prisniveau, som gør det næsten

umuligt at holde omkostningerne til administration på et acceptabelt leve.

IBIS mener, at det er et kritisk tidspunkt at trække sig ud, blandt andet fordi civilsamfundet i Angola stadig er meget langt fra at være en stærk spiller over for staten.

– De NGO'er, vi samarbejder med, benytter sig af strategier, hvor de primært fokuserer på opbygningen af basale serviceydelser. De tager ofte udgangspunkt i praktiske problemstillinger for derigennem at kunne sætte mere samfundskritiske, politiske spørgsmål på dagsordenen senere. I første omgang er det et spørgsmål om at få en dialog op at stå mellem civilsamfundet og myndighederne, siger Karen Andersen, international chef i IBIS.

Her bestemmer jeg! Og det har Angolas præsident, José Eduardo dos Santos gjort i 30 af landets 34 år som selvstændig stat. Her ses han med sin kone til et vælgermøde i udkanten af hovedstaden Luanda. Foto: Francisco Leong/AFP/Scanpix.

internationale donorer trækker sig i takt med, at landets BNI stiger, udviser regeringen også flere aktører, efterhånden som behovet er ved at skifte fra humanitær nødhjælp til udviklingsbistand. Således blev FN's menneskeret-tighedskontor i Angola sidste år lukket, da regeringen ikke mente, at der var nogen grund til at forny dets mandat. Mange internationale NGO'er går det på samme måde. Det er en del af regeringens strategi for at svække de angolanske NGO'er, der er afhængige af de internationale partnere, mener sociolog João Baptista Lukombo.

De seneste år har Angola desuden markant styrket samarbejdet med Kina, der har stærke interesser i oliemarkedet, og som har givet store beløb i bistand direkte til staten. Det har gjort det vanskeligere for andre internationale aktører at lægge pres på regeringen for at få den til at forbedre sin fordelingspolitik.

NGO'erne må stå sammen

João Baptista Lukombo ved bedre end de fleste, hvor hårde vilkår de angolanske NGO'er arbejder under, men mener også, at de selv kunne gøre mere for at stå stærkere.

og relevante indsatser i skrøbelige stater og situationer". Strategien uddyber disse til at være situationer, "hvor staten enten ikke har viljen eller evnen til at varetage grundlæggende funktioner og opfylde befolkningens behov og forventninger".

– Der findes ikke faste definitioner på, hvornår en stat eller en situation kan kaldes skrøbelig, fortæller Lars Kjellberg, chefkonsulent i Udenrigsministeriets center for humanitær bistand, udviklingspolitik og civilsamfund og uddyber:

– Det skal være en ikke-normal udviklings-situation, som for eksempel når et land kommer ud af en humanitær situation, men det må altid bero på en analyse af den aktuelle

– De skal blive bedre til at stå sammen i stedet for at kæmpe indbyrdes om midlerne. Og så skal de skabe folkelig opbakning om deres sager og øge deres medlemstal, som i dag er meget små. De skal bevise, at de faktisk kan gøre en forskel. Folk kan i dag ikke se, at en NGO skulle være i stand til at løse nogen problemer for dem, siger han.

Mille Lübbert Hansen er freelancejournalist og cand.scient.soc. med speciale i Angola.

ANGOLA – DET FATTIGE OLIELAND

Angola har været styret af regeringspartiet MPLA (Movimento Popular de Libertação de Angola) siden uafhængigheden fra Portugal i 1975.

Landet har været hærget af konflikter igennem fire årtier, først i form af uafhængighedskrig og siden borgerkrig mellem MPLA og oprørsbevægelsen UNITA (União Nacional para Independência Total de Angola). Der har været fred siden 2002, da UNITA-lederen Jonas Savimbi blev dræbt, og UNITA er i dag det største oppositionsparti.

Siden krigen sluttede, er Angolas økonomi vokset eksplosivt på grund af landets enorme olieressourcer. For nylig overhalede Angola Nigeria som Afrikas største olieproducent, og landets BNI er ifølge Verdensbanken steget fra 1.410 dollars i 2005 til 3.450 dollars i 2008.

Rapporter fra UNDP viser dog, at skellet mellem rig og fattig samtidig vokser, og at over to tredjedele af befolkningen lever i dyb fattigdom. I FN's statistik over Human Development ligger Angola nr. 157 af 179 lande, med faktorer som sundhed, forventet levealder og børnedødelighed helt i bund.

Tilsvarende ligger Angola nr. 158 af 179 lande på Transparency Internationals opgørelse over korrupte lande. Korruptionen er massiv i MPLA's inderste kredse, og millioner af dollars forsvinder hvert år fra de offentlige budgetter.

I september 2008 afholdt Angola det første demokratiske valg siden 1992. MPLA fik 82 pct. af stemmerne og dermed det absolutte flertal i parlamentet, hvor UNITA før valget havde siddet på 70 af de 220 pladser. Valget blev erklæret for frit og retfærdigt af internationale observatører.

IBIS søger blandt andet at fremme sådan en dialog ved at støtte et netværk af 23 lokale NGO'er i hovedstaden Luanda, for eksempel med debatter om en forestående ændring af landets forfatning, som civilsamfundet officielt er en partner i. Der er samtidig en spirende decentralisering på vej med en politisk beslutning om at oprette provins- og kommunalråd, hvor civilsamfundet også skal høres, fortæller Connie Dupont, som koordinerer IBIS' Angolaprogram.

Angola falder for BNI-grænse

I december 2008 sendte Danida en ny civilsamfundsstrategi på gaden, der blandt andet retter særligt fokus mod at "fremme fleksible

kontekst.

Selvom Lars Kjellberg anerkender, at Angola står over for store udfordringer, understreger han også, at civilsamfundsstrategien ikke åbner for, at der kan gøres undtagelser fra BNI-grænsen, med mindre der er tale om støtte til oprindelige folk. BNI-grænsen skal sikre, at bistanden anvendes i de absolut fattigste lande.

Ufleksibel grænse

NGO'er har ofte kritiseret BNI-grænsen for at være for ufleksibel i lande, hvor økonomisk vækst og et bæredygtigt udviklingsniveau netop ikke følges ad. Sidste år henstillede en række danske organisationer for eksempel til,

at der blev givet dispensation fra BNI-grænsen til Guatemala. Sydafrika er dog det eneste land, som Danmark har givet dispensation fra reglen i forbindelse med apartheidstyrets fald i 1990'erne.

Karen Andersen, international chef i IBIS, understreger, at NGO'en principielt er enig i, at der skal være en BNI-grænse, men hun beklager, at organisationen må trække sig ud af Angola på et tidspunkt, hvor behovet for støtte endnu er stort. Beslutningen om at trække sig ud blev dog allerede taget i 2007, og IBIS har derfor haft mulighed for at planlægge en lang udfasning, der bedst muligt sikrer bæredygtighed og styrkelse af partnere og netværk.

Fotos: Carsten Snebjerg

Kopaliani-familien, som her spiser kartoffelsuppe, får ofte kun ét måltid mad om dagen.

De fleste internt fordrevne i Georgien har ingen adgang til jobs og lægehjælp.

INGEN VEJ HJEM

Krigen i Abkhasien mellem georgiske regeringsstyrker og lokale separatister i begyndelsen af 1990'erne kostede ikke blot tusindvis af menneskers liv. Den drev også omkring 240.000 mennesker, hovedsagelig etniske georgiere, på flugt.

På grund af den politiske hårdknude mellem Georgien og Abkhasien kan de internt fordrevne ikke vende tilbage til deres hjem. Og krigen i Sydossetien i august 2008 har gjort udsigterne endnu mørkere.

I dag befinder de internt fordrevne sig i et juridisk tomrum og må bo i offentlige bygninger, ofte uden adgang til vand og sanitet. Mange er kvinder, børn og gamle, og de fleste er afskåret fra jobs og lægehjælp.

Fotojournalist Carsten Snebjergs reportage viser internt fordrevne i byen Tskhaltubo, som ligger nær hovedbyen Kutaisi i den vestlige del af Georgien, på grænsen til Abkhasien. Billederne er taget i 2007 og har ikke været trykt tidligere.

På en sjælden festdag slagtes et svin, og kødet nydes med hjemmebrygget vin og vodka.

Størstedelen af indbyggerne i Tskhaltubo lever af socialhjælp og må hente vand udenfor.

MIKROKREDITTER OG JURIDISK BISTAND

Udenrigsministeriet har de seneste to år støttet internt fordrevne i Georgien med fem mio. kr., fx til mikrokreditter og juridisk hjælp til at afklare ejendoms- og brugsretten til de bygninger, de bor i. Desuden går pengene til at øge ekspertisen i Georgiens flygtningeministerium.

Projektet udføres af Dansk Flygtningehjælp i samarbejde med Georgiens regering og distriktsadministrationen i Samegrelo-regionen i den vestlige del af landet, som har den største koncentration af internt fordrevne.

For nyligt har Udenrigsministeriet bevilget yderligere 1,5 mio. kr., der går til tilbagevendte etniske georgiere i Gali-provinsen i det sydlige Abkhasien. Dansk Flygtningehjælp udfører projektet, som løber frem til 2011.

/mm

MODER KORN OG ØKO-BØNDERNE

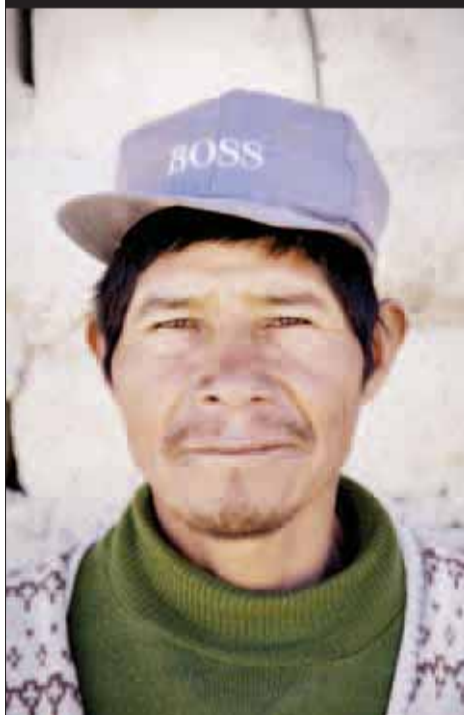
Mange højlandsbønder i Bolivia har nydt godt af stærkt stigende priser på økologisk quinoa. Men det større overskud har også fået bønderne til at bruge maskiner, der ødelægger jorden.

Peter Nordholm Andersen og Hans Christian Jacobsen (foto), La Paz

Romulo Soliz hakker sin primitive skovl ned i jorden, så støvet står op til siderne. Da han når ned, hvor jorden er fugtig, smider han et lille drys røde quinoa-frø (se boks) i hullet. Imens lufter en morgenkold bjergvind i nakken, og solen bider i hans vejrbitte ansigt.

Romulo Soliz er fra en af de mange quinoa-producerende familier i Bolivias barske højland. Heroppe, i ca. 4.000 meters højde, har familierne siden inka-tiden dyrket mar-

ROMULO SOLIZ

Romulo Soliz er fra en af de mange quinoa-producerende familier, som siden inka-tiden har dyrket markerne i Bolivias barske højland – i godt 4.000 meters højde.

kerne på samme måde. Vi er i et nøgleområde for quinoa-dyrkning ved saltsøen Salar de Uyuni, ca. 10 timers kørsel fra hovedstaden La Paz.

I 2002 gennemlevede Romulo Soliz' familielandbrug en revolution. Quinoa-planten, som vokser på de ca. 15 hektar hældende jord på den udslukte Tanupa-vulkan, blev certificeret som økologisk.

I dag når Romulo Soliz' og 446 andre familiers quinoa-produktion, via eksportvirksomheden *Andean Valley*, frem til bl.a. Danmark. Her sælges den af virksomheden Aurion som en del af et Business-to-Business-projekt, støttet af Udenrigsministeriet.

Landbrug som forretning

Romulo Soliz stikker sin skovl i jorden og tager en pause i det hårde arbejde.

– Efter certificeringen begyndte vi at tænke vores landbrug mere som en forretning – tidligere lavede vi kun mad til os selv. Vi fik ikke meget ud af at sælge det, og folk fra vores lille samfund blev tvunget til at tage væk og arbejde i byen, siger han.

Romulo Soliz blev oplært i økologiske metoder af en konsulent fra *Andean Valley*, og han får jævnligt besøg af folk fra certificeringsorganet Bolicert. De tjekker fx, at han ikke bruger sprøjtemidler, og at han sørger for at lægge en mark brak i mindst i et år efter en høst.

Prise på quinoa tredoblet

Romulo Soliz har ligesom mange andre af Bolivias quinoa-dyrkere nydt godt af de stigende priser på korn, og at folk i Vesten har fået øjnene op for økologien og quinoas ernæringsfordele. På mindre end tre år er prisen på en sæk med 40 kilo øko-quinoa steget fra ca. 40 til 120 dollars.

– Markedet vokser, og vi vokser med det. Tidligere hjalp vi hinanden med høsten her i området, men nu kan jeg betale folk for det, siger Romulo Soliz.

Familien har også fået en bil og har bygget en lille lade til quinoan, der gør det nemmere for dem at levere den.

Pløjer jorden til ørken

De højere priser har desværre haft negative effekter på mange andre marker i området. Især hos Romulo Soliz' kollegaer med langstrakte, flade jorder omkring saltsøen.

Mange af dem har fået råd til at købe traktorer, der ganske vist letter arbejdet, men også ødelægger jorden.

Sven-Erik Jacobsen, lektor ved Institut for Jordbrug og Økologi ved Københavns Uni-

versitet, har i fem år boet i Andes-regionen, hvor han har arbejdet med økologisk jordbrug. Han understreger, at maskinel pløjning og såning på jomfruelig jord er særlig kritisk, da det frugtbare lag i højlandet ofte kun er få centimeter tykt.

– Vi står over for en potentiel økologisk katastrofe i området. Jeg har mødt flere bønder, der har grædt over, hvor dårligt det går. Den øgede brug af plov og såmaskine ødelægger jordens fugtighed og fertilitet. Det er med til at skabe erosion, og det ellers unikke højland er allerede i gang med at blive til ørken, siger Sven-Erik Jacobsen.

”

Vi står over for en potentiel økologisk katastrofe i området. Jeg har mødt flere bønder, der har grædt over, hvor dårligt det går.

Sven-Erik Jacobsen, lektor ved Institut for Jordbrug og Økologi, Københavns Universitet.

Og ganske rigtigt. En times kørsel fra Romulo Soliz' marker hvirvler en sandsky hen over en dal, hvor markerne er pløjet op. Klitter har samlet sig i kanten af de pløjede marker på den flade jord, og mange steder er markerne overstrøget med en fin, hvid dyne af sand.

Umuligt med håndkraft

Tito Silvestre er en af de største quinoa-bønder i området med ca. 100 hektar jord. Han leverer også quinoa til *Andean Valley*.

Det meste af Titos jord er pløjet, og der er brugt såmaskine. Han har selv fire traktorer og har også importeret og solgt traktorer til en del andre quinoa-bønder i området, som han er ansat af *Andean Valley* til at rådgive.

– Det er umuligt for mig at arbejde med håndkraft på så store arealer. Derfor bruger vi traktorerne. Steder med meget vind er ganske rigtigt udsatte for erosion, og det økologiske certificeringsorgan Bolicert synes, at det er et stort problem, siger Tito Silvestre.

Derfor får han snart besøg af et ingeniørfirma, der skal hjælpe ham og de andre bønder med at udvikle mere skånsomme maskiner til at så og behandle jorden.

Kritik fra dansk firma

Jørn Ussing fra *Andean Valleys* samarbejds-

ADALID VELIZ

Hvad får du ud af at eksportere øko-quinoa?

Adalid Veliz, har 10 hektar jord ved landsbyen Sigualaca:

– Den er mit livsgrundlag, og jeg er stolt af mine marker. Jeg er også begyndt at arbejde for *Andean Valley* som konsulent og hjælper andre quinoa-bønder i området. At eksportere quinoan er både godt og skidt. Når folk i Europa eller USA spiser den, så får de en god følelse i maven. Den samme følelse burde bolivianerne have, men de kender ikke kornet. Vi har desværre ikke strøm i landsbyen, og den ligger fire timer fra nærmeste asfalteret vej. Jeg håber, at staten vil hjælpe os med strøm og en god vej, så vil jeg bygge et hotel, hvor folk kan opleve, hvordan vi dyrker quinoan.

partner i Danmark, Aurion, er også kritisk over for den nye praksis.

– Det med traktorerne, det må vi altså have ændret på, for det er usundt for jorden og imod de økologiske principper.

I november besøgte Jørn Ussing nogle af de 447 familielandbrug, der leverer til *Andean Valley*. Det gør han sammen med to danske konsulenter, som har mange års erfaring med økologisk jordbrug i u-lande. De skal med en dialogbaseret undervisningsform ruste bønderne til at passe bedre på jorden.

Udbyttet fra små tropiske landbrug kan mere end fordobles, hvis bønderne lærer at bruge økologiske metoder. Det kan give mere mad på bordet – og mulighed for at eksportere en del af overskuddet.

Af Peter Nordholm Andersen

De er derude i u-landenes eksotiske baghaver. De små bønder med hver deres grønne frimærke af en jordlod. De, der for alvor mærker, når regnen udebliver og solen brænder livsgrundlaget op.

En god nyhed til småbønderne er, at økologiske metoder kan give større udbytter og jord, der bedre kan modstå klimaforandringer.

Småbønder er ikke økologiske

I fattige lande lige fra Bolivia til Uganda kan man hævde, at småbønderne er økologiske, fordi de ikke har råd til kunstgødning og sprøjtemidler. Den påstand er dog langt fra sand.

VALENA QUISPE

Hvad får du ud af at eksportere øko-quinoa?

Valena Quispe, har tre hektar jord tæt på landsbyen Tahua: – For de ekstra penge, vi har fået ind for quinoaen, har vi bl.a. købt en lille bil. Den bruger vi i marken, fx når vi høster. Tidligere brugte vi et æsel, og med bilen er det blevet nemmere at gøre arbejdet. Vi har også fået et tv og kan købe mere mad, fx sukker og ris. Det er mit håb for landsbyen, at alle får bedre huse og en bedre måde at leve på, fx med telefoner. Vi vil også gerne have flere maskiner, så vi ikke skal gøre alt det hårde arbejde i marken med håndkraft.

ØKOLOGI GIVER MAD PÅ BORDET

Niels Halberg leder ICROFS på landbrugsforskningscenteret Foulum ved Tjele, der koordinerer forskningen i økologiske metoder. Han understreger, at fx afrikanske småbønders vidt udbredte traditionelle jordbrug ikke er det samme som økologi.

– Millioner af bønder driver jordbrug, som ikke udnytter de lokale ressourcer af næringsstoffer godt nok, mens økologiske metoder gør jorden mere frugtbar. En økolog arbejder systematisk med at opbygge indholdet af organisk stof og næringsstoffer i jorden, siger Niels Halberg.

Kunsten at bruge naturen

Bønderne skal lære at bruge de redskaber, som naturen omkring dem ofte er rig på. Fx kompost og husdyrgødning, der skal graves ned i jorden.

”

En god nyhed til småbønderne er, at økologiske metoder kan give større udbytter og jord, der bedre kan modstå klimaforandringer.

Tropiske bønder kan også dække jorden mellem planterne med store blade. Under hvert blad bevares fugtigheden, mens tusindvis af insekter fræser rundt og omsætter små plantedele.

Stor mangfoldighed i valget af afgrøder betyder også, at bønderne lettere kan afværge skadedyr. Mellem afgrøderne kan bønderne sætte planter, der hverken kan spises eller give frugt, men som fikserer kvælstof fra luften og dermed øger væksten i jorden.

Fra rød til brun jord

I Uganda kan det helt konkret ses, om de økologiske metoder har givet resultat. Så er den ellers rustede jord nemlig blevet brunere – et signal om, at der er kommet mere organisk stof i jorden.

Gør en bonde derimod intet for at bevare jordens frugtbarhed, kan den hurtigt blive udpint og fattig på næring.

Det er forklaringen på, at omlægning til økologi meget ofte giver større høst i den tredje verden. I den vestlige verden derimod er udbyttet fra økologiske marker typisk 20-30 pct. lavere end i konventionelle landbrug.

FN opfordrer til økologi

UNEP – FN's miljøprogram – offentliggjorde sidste år et studie af i alt 1,6 millioner økologiske eller næsten-økologiske småbønder i syv østafrikanske lande: Udbyttet efter skiftet fra traditionelle metoder steg op til 128 pro-

cent, og ni ud af ti bønder fik flere penge i husholdningskassen. Den enkelte familie fik altså mere mad på bordet og basis for at eksportere fx bananer og kaffe.

Rapportens konklusion: 'Økologiske landbrugsmetoder og -teknologier er ideelle for fattige, marginaliserede småbønder i Afrika, fordi de ikke kræver sprøjtemidler og kunstgødning samt benytter lokale, tilgængelige og naturlige ressourcer.'

Der stod også, at økologien gør landmanden mere omstillingsklar, når klimaet ændrer sig, fordi en mere frugtbar jord er mere robust under tørke og kraftige regnskyl.

Lignende konklusioner har både FN's Fødevareorganisation (FAO) og FN's Konference for Handel og Udvikling (UNCTAD) kastet ind i udviklingsdebatten.

Usikker økonomi

Det kræver dog en vedholdende indsats at lære de ofte dårligt uddannede småbønder at bruge økologiens grønne værktøjskasse.

Uddannelsen kan fx komme fra eksportvirksomheder som Andean Valley i Bolivia. Andean Valley forærer bønderne certificeringen og dermed adgangen til eksportmarkedet, fordi bønderne ellers ikke ville have råd til certificeringen – og for at forpligte bønderne på samarbejdet.

Men Niels Halberg fra ICROFS påpeger, at det ikke sikrer den lille bondes økonomi.

– Hvad så den dag, eksportfirmaet ikke vil købe mere af ham – hvad gør han så? Har han

TITO SILVESTRE

Tito Silvestre er en de bønder, der bruger traktorer på den sårbare jord i Bolivas højland. Det gør arbejdet nemmere, men ødelægger jordens fugtighed og fertilitet.

Foto: Hans Christian Jacobsen

QUINOA – MODER KORN

Quinoa er et frø i gåsefødsfamilien, der minder om spelt. Quinoa [kinoa] betyder 'Moder Korn' på de lokale indianeres sprog, og den dyrkes i ca. 4.000 meters højde i Andesbjergene. Quinoaen fra området ved den store saltsø Salar de Uyuni i Bolivia kaldes royal quinoa, da den har den højeste mulige kvalitet på grund af optimale dyrkningsforhold. Quinoa er glutenfri og rigt på proteiner med en nærmest perfekt sammensætning af aminosyrer – derfor bruger NASA frøene som astronautføde.

så lært økologiske metoder og opbygget jordens frugtbarhed, så han er sikker på godt udbytte fra andre afgrøder og kan bespise sin familie? spørger Niels Halberg.

Svenskerne bruger økologi

Det svenske bistandsdepartment Sida har gode erfaringer med at bruge økologisk produktion til at skabe lokal udvikling. Det fremgår af slutrapporten fra det såkaldte Epopa-program, der indtil 2008 arbejdede for at få småbønder i Uganda og Tanzania til at producere økologiske varer – både til eget forbrug og eksport.

80.000 smågårde leverede produkter til eksport, og der blev solgt økologiske varer for ca. 15 millioner dollars om året. Navnlig i Uganda lykkedes det at udvikle et sundt, økologisk eksportmarked, der levede videre, efter at programmet sluttede.

Udviklingsminister er positiv

Også Danmarks udenrigsministerium ser muligheder i økologisk produktion i Afrika.

– Kan økologien give adgang til eksportmarkedet for et land som Uganda, så vil det være fantastisk, sagde udviklingsminister Ulla Tørnæs tidligere i år til magasinet Økologisk.

Et nyt dansk sektorprogram i Uganda skal arbejde videre med de gode erfaringer fra udviklingsprogrammer med fokus på økologi, fx det svenske Epopa-program.

Pesticider og kunstgødning er dog også på dagsordenen:

– Der er rapporter og nogle konkrete eksempler på, hvad økologien kan bidrage med – men jeg vil ikke afvise, at kunstgødning kan være bedre. Er der fx behov for at fylde kornlagrene hurtigt, så er der brug for en hurtig, konventionel produktion, sagde Ulla Tørnæs.

Peter Nordholm Andersen er journalist og redaktør af Økologisk Landsforenings magasin Økologisk.

... fortsat fra side 3.

screene alle de internerede for at sikre, at man får fat i eventuelle LTTE-kombattanter.

Men der er kritik af både tempo og fremgangsmåde.

- Det går simpelthen for langsomt. Der er et akut behov for, at de fordrevne får deres bevægelsesfrihed tilbage. De skal have lov til at vende hjem eller - hvis det ikke er muligt - at flytte sammen med familiemedlemmer eller til åbne lejre, siger Walter Kaelin, FN's særlige repræsentant for internt fordrevnes menneskerettigheder. Han påpeger, at der er mangel på gennemsigtighed og international kontrol i processen, og at de internerede ikke bliver informeret om, hvorfor de fortsat holdes fanget. Han tøver ikke med at kalde det, der foregår i lejrene, for krænkelse af den internationale humanitære lov.

Kimen til endnu en konflikt

Den aggressive fremfærd over for de interne-rede tamiler er imidlertid ikke kun et sikkerhedshensyn. En anden og lige så central forklaring er indenrigspolitik. Med den knusende sejr i maj over LTTE har præsident Mahinda Rajapakse skabt sig en unik position understøttet af en udtalt sejr-eufori hos det singalesiske flertal. Med et parlaments- og præsidentvalg, som skal være gennemført inden april, er der stemmer i en uforsonlig politik mod det tamilske mindretal. Bl.a. derfor er de nød- og anti-terrorlove, der blev vedtaget under krigen, endnu ikke blevet afviklet. Med dem har det været muligt for Rajapakses singalesiske magtelite at sætte basale juridiske rettigheder ud af kraft og dermed bane vejen for den brutale politik.

Tamilerne på deres side opfatter udviklingen som et forsøg på at gennemføre en 'singaliserings' af Sri Lanka, hvilket skaber bitterhed

og utilfredshed. Det har fået FN-generalsekretær Ban Ki-Moon til at advare om, at i den aggressive politik ligger kimen til endnu en voldelig konflikt.

Svækket vestlige stemme

Den internationale kritik synes umiddelbart at prelle af på den srilankanske regering. Det skyldes dels den enorme selvtilid, som den optræder med efter sin militære sejr, og dels, at Sri Lanka ikke længere er dybt afhængig af bistand fra de vestlige donorer, der notorisk holder menneskerettighedsfanen højt. Landet har nemlig fået nye venner, bl.a. Kina, Iran, Pakistan, Sydkorea og Japan, som stiller med penge uden at stille kritiske spørgsmål.

EU har imidlertid et håndtag at gribe i over for Sri Lanka, nemlig forhandlingerne om fornyelsen af GSP+-handelsaftalen, der tillader srilankanske virksomheder toldfrit at eksportere 7.200 forskellige produkter til EU. Aftalen er afhængig af, hvordan Sri Lanka klarer sig i forhold til 27 internationale konventioner, bl.a. på menneskerettighedsområdet, og en foreløbig rapport bestilt af EU-kommissionen dokumenterer en ringe fremgang på området. I EU-kredse vurderes det, at aftalen ikke forlænges.

- Der er ingen tvivl om, at det vil være et hårdt slag for Sri Lanka, hvis aftalen ikke forlænges. Det vil primært gå ud over tekstilarbejderne, som i forvejen er blandt de allerfattigste, men regeringen vil formentlig have held til at fremstille EU som den store skurk og dermed flytte fokus fra de systematiske krænkelse af menneskerettighederne, lyder vurderingen fra den srilankanske menneskerettighedsadvokat Kishali Pinto-Jayawardena.

Simon Ankjærgaard er journalist tilknyttet Rehabiliteringscenteret for Torturofre (RCT).

”

Bistandsdoktriner bliver i stigende grad sidestillet eller måske endda ligefrem tildelt større vægt end udviklingsresultater.

”

Det er absurd, at den danske regering, og også de danske NGO'er, bruger så forsvindende lidt energi på at påvirke globale pengestrømme.

”

Hvad hvis man kunne tidoble bistanden ved at bruge den som løftestang for andre typer finansiering?

”

Det er en forkert antagelse, at bistandsmidler er det rette instrument til at fremme økonomisk vækst via direkte støtte til den private sektor.

STYRKELSE / OPSTART AF SALG - I AFRIKA / ASIEN ?

Danmarks fremtid ligger ude i verden !

Skal i _____

- styrke jeres internationale projekt- / tilbuds- / salgsafdeling
- opstarte salg til Afrika / Asien
- styrke / fastholde / udbygge direkte salg
- identificere nye kunder / markeder
- identificere / udvikle nye projekter
- generelt styrke jeres internationale aktiviteter

- så er jeg den der KAN, VIL og GØR en forskel. Jeres nye medarbejder, med stor og bred international erfaring.

Ønsket for fremtiden: Det internationale, da det er her kompetencerne og hjertet ligger, og det jeg brænder for.

Kompetencer:

Kommunikation / forhandlinger, alle niveauer. Præsentationer, kommercielle som tekniske. Projekt- / kundefrådgivning. Opsætning af distributører / agenter. Projektledelse. B2B projekter. Internationalt netværk. Udarbejdelse / opsætning / beregning af tilbud. Indkøb / projektindkøb. Rejsevant - i lande som f.eks.: Tanzania, Kenya, Zambia, Ghana, Nigeria, Kina, Vietnam, Sri Lanka, og mange flere.

Jeg har en god kulturel forståelse / nysgerrighed. En stærk personlighed, er ærlig og ansvarfuld. Initiativrig. Udadvendt, god til kommunikation, og god til at skabe og fastholde kontakt. Diplomatisk. Series, og let at samarbejde med.

Jan Ketley E mail: Ketley@privat.dk Mobil: +45 5150 0511 Hedelundvej 36, Gl. Rye, DK-8680 Ry

OVERSÆTTELSER – TOLKNING

Alle sprog, kort leveringstid, etabl. 1976.
98 udlændinge oversætter til deres modersmål.

SES Erhvervs-Service ApS
Blichersvej 15A 7800 Skive
tel 9752 2911 fax 9751 2900
tekst@abc-ses.dk www.abc-ses.dk

4 BUD PÅ FREMTIDENS BISTAND

Danmarks udviklingssamarbejde skal gennemtænkes på ny. I sensommeren gik startskuddet derfor til en offentlig høring. Slutmålet er en ny strategi for Danmarks udviklingssamarbejde til afløsning for den nu ni år gamle Partnerskab 2000. Fire debattører giver her deres bud på, hvilke emner der bør tænkes ind i Danmarks nye udviklingspolitik:

Resultater over ortodoksi

Af Rikke Ingrid Jensen

Gennem de senere år har jeg i mit arbejde som konsulent oplevet, at bistandsdoktriner i stigende grad bliver sidestillet eller måske endda ligefrem tildelt større vægt end udviklingsresultater. 'Hvad er vigtigst: bistandseffektivitet eller udviklingseffektivitet?' er således et spørgsmål, jeg ofte hører på ambassaderne. Og faglige udvekslinger i forbindelse med programarbejde er nu om dage fokuseret på 'formspørgsmål' som valg af har-

moniseringsformer, bistandsmodaliteter og partnerskabsmodeller, i et omfang, der tager fokus væk fra vore bistandsprogrammets berettigelse; nemlig at skabe resultater, der gør en forskel i de fattigstes liv.

Så hvis jeg blot kunne få ét ønske opfyldt for Danmarks nye udviklingspolitik, vil dette være en strategi, der vægter resultater over ortodoksi på basis af præmisser så som:

Indhold over form: et bistandsprogram bør altid blive bedømt på dets indhold som kvaliteten

af problemforståelsen og den foreslåede strategi. Formen kan og bør kun være sekundær.

Bæredygtighed kan gradbøjes: for svage stater bør krav om brug af modtagerlandets egne systemer, med dertil hørende kapacitets- og implementeringsproblemer, vejes op imod befolkningens konkrete behov.

Ejerskab for enhver pris: ja, vi skal være bedre til at forstå ejerskabsproblematikker ved hjælp af politisk-økonomiske analyser; men først og fremmest skal vi drage nytte af resultaterne af

analyserne i vores programmeringsarbejde. Og det også selvom prisen kan være den højeste; nemlig at turde vælge ikke at give udviklingsbistand på grund af manglende ejerskab.

Og at den nye strategi bør følges op med relevante justeringer af incitamentsstrukturer, bevillingsmekanismer og programmer for kompetenceudvikling er vel at betragte som en selvfølge.

Rikke Ingrid Jensen er freelancekonsulent med speciale i bistandseffektivisering og reform af den offentlige sektor.

Bistand er den mindste del af udviklingen

Af Lars Koch

En strategi for udvikling skal kigge langt ud over bistanden og inddrage de store økonomiske transaktioner mellem rige og fattige lande. For de 15 milliarder kroner, Danmark giver i bistand, og også de 600 mia. kr. der internationalt gives i bistand, er peanuts i forhold til de økonomiske tab, som udviklingslandene lider på andre fronter. Der forsvinder fx cirka 5.000 mia. kr. i illegal kapitalflugt ud af udviklingslandene hvert år, hovedsagelig gennem multinationale selskabers skattefille-

rier. Det betyder et tabt skattegrundlag på cirka 800 mia. kr. årligt, betydeligt mere end den samlede bistand. U-landene taber yderligere skønsmæssigt 500 mia. kr. årligt på grund af uretfærdige handelsbetingelser, der favoriserer de rige lande, og skal derudover bruge mindst 200 mia. kr. årligt for at tilpasse sig klimaforandringerne. Også remitter fra migranter og de udenlandske investeringer er langt større beløb end bistanden.

Det er absurd, at den danske regering, og også de danske NGO'er, bruger så forsvindende lidt energi på at påvirke disse globale pengestrømme, der er afgørende for at skabe rammerne for bæredygtig udvikling. En ny dansk

udviklingsstrategi må sikre, at Danmark bliver en langt mere aktiv og progressiv aktør på den internationale scene for at påvirke de økonomiske rammebetingelser for udvikling.

Men problemet er også, at spørgsmål om kapitalflugt, handel, klima, investeringer og mange andre vigtige politikområder, der påvirker u-landene, ikke ligger i Danida/Udenrigsministeriet. De andre ministerier forholder sig ikke nødvendigvis til de danske udviklingspolitiske målsætninger, når de repræsenterer Danmark i internationale fora. Fx mener Skatteministeriet, at det udelukkende skal varetage 'danske interesser', når de diskuterer indsatser mod skattely, underforstået

at de ikke forholder sig til, hvordan skattely påvirker udviklingslandene. Danmarks nye strategi for udvikling skal derfor være en regeringspolitik, der skal have gyldighed på tværs af ministerierne.

Det vil være en god idé at etablere en screeningsmekanisme, så alle nye politikker og tiltag bliver screenet for, hvordan de påvirker udviklingslandene. Det skal sikre, at den danske udviklingsstrategi bliver varetaget og gennemført, uanset hvilket ministerium der repræsenterer Danmark i internationale fora.

Lars Koch er rådgiver i IBIS inden for demokrati og politik.

Ny strategi: Gang bistanden med ti

Af Marie Gad

Der har de seneste år været megen diskussion om bistandens størrelse. 0,80 – 0,81 – 0,82 eller én pct. af BNI. Hvad hvis man i stedet kunne tidoble bistanden ved at bruge den som løftestrang for andre typer finansiering?

Ligeegyldigt hvordan vi vender og drejer det, vil der ikke være donormidler nok til at nå 2015 Målene inden for en overskuelig fremtid. Derfor bør vi begynde at tænke bistanden på

en ny måde, så den i højere grad bliver brugt til at tiltrække finansiering fra andre kilder.

Vi gør det faktisk allerede lidt – og har rigtig gode erfaringer med det. Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU) baserer sine investeringer på et statsindskud på omtrent én mia. kr.

IFU har over årene investeret den ene milliard hele syv gange, hvilket har medført investeringer i udviklingslandene på 75 mia. kr. Det kan lade sig gøre, fordi IFU ofte er tungen på vægtskålen, der får et projekt med flere forskellige investorer til at balancere. Det bedste af det

hele? IFU har næsten tilbagebetalt det oprindelige indskud til staten. Der er altså skabt titusindvis af arbejdspladser og andre udviklings-effekter for penge, som staten har fået tilbage igen.

Så hvorfor ikke give IFU friere hænder til at lave endnu flere investeringer, der giver de fattigste adgang til elektricitet, fødevarer og andre varer og serviceydelser, skaber arbejdspladser og overfører viden og teknologi?

Når Mohammad Yunus taler om 'sociale virksomheder' er det den samme markedsbaserede tankegang, der gør sig gældende: Brug

den samme krone igen og igen til at gøre gavn for flere familier. Grameen Bank i Bangladesh har bevist, at en markedsbaseret løsning kan gøre en enorm forskel for relativt beskedne midler.

Hvorfor ikke overføre denne tankegang til den danske udviklingsbistand? En ny strategi, der bruger markedsbaserede løsninger og investeringer fra den private sektor til at skabe udvikling, kan nemlig gange bistanden med ti.

Marie Gad er politisk konsulent i DI – Organisation for Erhvervslivet.

Hold fast ved fokus på det civile samfund

Af Kirsten Lund Larsen

I kommissoriet for den nye strategi for dansk udviklingspolitik, som skal vedtages næste år, lægges der nu op til, at bistanden skal ses som ét instrument blandt mange andre politikker, der kan medvirke til fattigdomsbekæmpelse og vækst og udvikling i fattige lande.

Det er godt, at fattigdomsbekæmpelse således ikke bare skal være målet for brugen af de ca. 15 bistandsmilliarder, men også for Danmarks indsats inden for andre politikområder.

På den baggrund bliver jeg så til gengæld noget bekymret over samtidig at læse i finanslovsforslaget for 2010, at regeringen vil lægge vægt på privatsektor-drevet vækst og jobskabelse for unge som "det bedste middel til fattigdomsbekæmpelse" (min kursivering) og derfor har "besluttet en gradvis omlægning af bistanden gennem en markant forøgelse af støtten til udvikling af den private sektor i Afrika ... så der i 2014 afsættes to mia. kr." Hvilket svarer til en fordobling af den nuværende støtte til sektoren.

Beslutningen bygger på den forkerte antagelse, at bistandsmidler er det rette instrument til at fremme økonomisk vækst via direkte støtte til den private sektor. Det er der mig bekendt

ikke indhøstet overbevisende erfaringer for trods adskillige års støtte til privatsektorprogrammer. Derimod hænger markedsmekanismer, handelspolitikker og økonomisk vækst sammen – i mit hoved, i alt fald.

Indirekte er bistandsmidler til gengæld ofte afgørende for at hjælpe de fattigste til at få del i den økonomiske vækst, som de rette handels- og markedspolitikker kan skabe. Der findes efterhånden megen forskning i de mekanismer, der betinger fattigdom og fastholder mennesker i den. Den viser bl.a., at de fattigste (som ofte er kvinder) har meget svært ved at få gavn af økonomisk vækst i lande med stor ulighed, fordi en lang række

barrierer hindrer dem i det. Ikke ligefrem ny viden, men uhyre vigtig.

Det er netop dér, i det civile samfund, at bistandsmidlerne bliver afgørende. For hvor skal pengene ellers komme fra til at bistå u-landenes befolkninger med at opnå ligestilling, uddannelse, bedre sundhed, være aktive borgere i demokratier, kræve god regeringsførelse, opbygge stærke institutioner og meget mere? Der er hverken råd til eller brug for at omdirigere nogen af dem til en erhvervsstøtte, som ikke kommer de fattigste til gavn.

Kirsten Lund Larsen er generalsekretær i KFUM og KFUK og formand for Folkekirkens Nødhjælp.

TURIST I HELVEDE

Scenekunst: For ti år siden blev otte vestlige turister henrettet i Uganda. Nu har tragedien inspireret instruktøren Stuart Lynch til en forestilling om forskellene på dansk og afrikansk kultur.

Af Mads Mariegaard

Et tilbagevendende mareridt blandt vestlige rejsende i den tredje verden blev til virkelighed, da otte turister fra USA, Storbritannien og Australien i 1999 blev taget som gidsler og henrettet af hutu-militser i Uganda.

Begivenheden er afsættet for forestillingen *Look Homeward Angel*, som gennem dans, teater og musik sætter fokus på forskellene mellem vestlig og afrikansk kultur. Forestillingen, der kan ses på Dansescenen i København fra 12. til 28. november, er instrueret af britisk-australske Stuart Lynch, som er ugandisk gift og har boet i Danmark i ti år. *Udvikling* har mødt ham.

– *Hvorfor har du valgt at bruge gidseltagningen i Uganda i din forestilling?*

– Gidseltagningen har inspireret stykket, men jeg bruger mest begivenheden til at sætte handlingen i gang, og stykket er ikke politisk som sådan. For mig handler forestillingen om den sårbarhed, der opstår, når man forlader den vestlige verden og dermed mister den beskyttelse, vi normalt tager for givet. Derfor kunne handlingen også have udspillet sig i fx Afghanistan, Irak eller Burma.

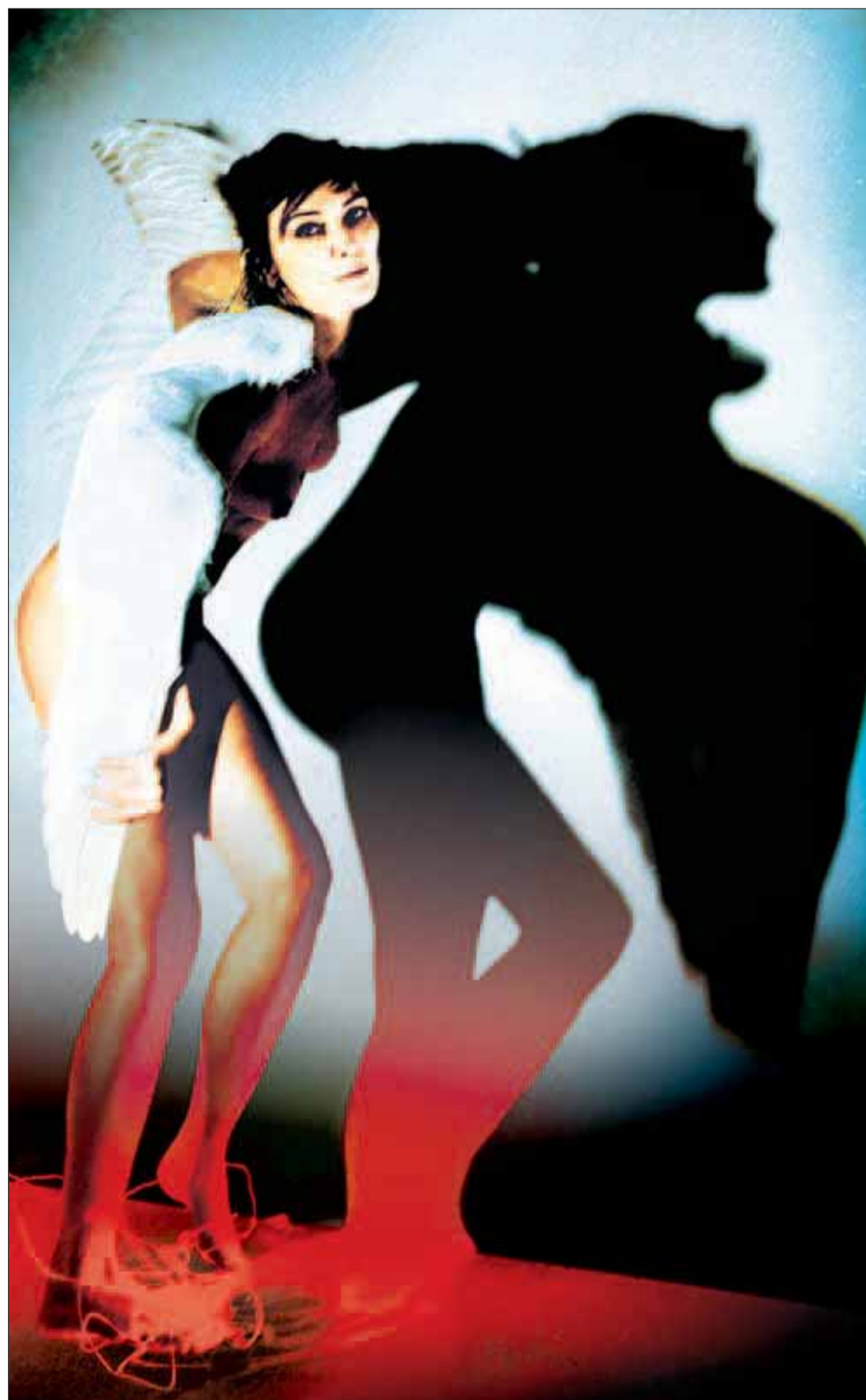
”

Der er stor mangel på forståelse mellem Vesten og Afrika, både politisk og menneskeligt.

Instruktør og koreograf Stuart Lynch.

– *I forestillingen lader du antropologen Mette Jensen (spillet af Andrea Vagn Jensen) overleve gidseltagningen – hvad er hendes rolle?*

– Jeg bruger hende til at vise, hvordan psysten påvirkes i sådan en situation. Kvinden bryder sammen og bliver psykotisk, men på grund af sin antropologiske baggrund får oplevelsen hende til at trænge ind i en række kulturbærende afrikanske og nordiske myter og fortællinger. Hun undersøger, om fortællingerne kan bruges til at skabe mere empati mellem Vesten og Afrika.

Andrea Vagn Jensen spiller hovedrollen i forestillingen *Look Homeward Angel*, som er inspireret af hutu-militseres henrettelse af otte vestlige turister i Uganda i 1999. Foto: Per Morten Abrahamsen.

– *Hvorfor er empati efter din mening afgørende?*

– Empati er en nøgle til forståelse. Selvom der er meget tætte forbindelser mellem Vesten og Afrika, er der også stor mangel på forståelse mellem kontinenterne, både politisk og menneskeligt. Det er den forståelse, antropologen i min forestilling søger. Der er brug for mere empati og forståelse, hvis vi skal forbedre dialogen med u-landene. Kun på den måde kan vi udvikle os sammen, så u-landene kan blive mindre afhængige af vestlig bistand.

– *Tror du, at overlevende fra gidseltagningen i 1999 vil føle sig provokeret af forestillingen?*

– Jeg tror, det vil kræve et meget indgående kendskab til dans at reagere sådan, for stykket har en meget abstrakt form, og derfor bliver selve gidseltagningen ikke skåret ud i pap. Havde stykket været mere dokumentarisk, havde situationen været en anden. Dog er der en meget stærk scene i stykket, som jeg tror vil påvirke alle, der har prøvet af blive truet med en kniv eller en pistol.

STUART LYNCH

Født 1965 i London. Engelsk-australske forældre. Instruktør, koreograf, performer, forfatter og musiker. Kreativ direktør for Lynch Company, støttet af Kunststyrelsen. Arbejder internationalt, men er bosat i Danmark siden 2000. Hans arbejde er blevet beskrevet som poetisk og yndefuldt med et råt, virtuost og psykologisk intenst udtryk. Har bl.a. instrueret det 24 timer lange danse-, teater- og performancestykke *24 Hour Performance*, som blev vist under kulturfestivalen Images of Asia i 2003.

LOOK HOMEWARD ANGEL

12.-28. november, tirsdag til lørdag kl. 20. Dansescenen, Store Carl, Pasteursvej 20 på Vesterbro i København.

Instruktion og manuskript: **Stuart Lynch**. Medvirkende: Skuespiller **Andrea Vagn Jensen** og danserne **Tiziana Fracchiolla** og **Samuel Ibanda**.

Billetter: www.billetnet.dk, tlf. 7015 6565 eller ved indgangen, en time før forestillingen. Pris: 120 kr. Unge under 25 år: 45 kr. Grupper på mindst 10 personer: 100 kr. pr. stk. Forestillingen er støttet af Statens Kunstråd, Statens Kunstfond, Københavns Scenekunstvalg og Center for Kultur og Udvikling (CKU) under Udenrigsministeriet.

ASPEKTER AF AFRIKA

Tre aftener i november byder arrangørerne af *Look Homeward Angel* på et ekstra kulturprogram efter forestillingen.

13. november:

Koncert med Moussa Diallo Trio. Bassisten Moussa Diallo er opvokset i Mali, bor i Danmark og optræder over hele verden med pop, rock og funk. Læs mere på www.moussadiallo.com.

14. november:

Foredrag og filmvisning ved Jørn Stjerneklar. Fotograf Jørn Stjerneklar, der befandt sig i Rwanda under folkedrabet midt i 1990'erne, viser klip fra sin dokumentarfilm *En dansker i helvede*. Læs mere på www.maydaypress.com.

21. november:

"Teller Surprise". Komponist og lydkunstner Jørgen Teller optræder med en overraskelse.

Arrangementerne begynder umiddelbart efter *Look Homeward Angel*, ca. kl. 21.15. Billet til forestillingen samme aften giver gratis adgang. Pris for andre gæster: 50 kr., som betales ved indgangen. Se også www.dansescenen.dk.

Materialet består af:

- elevbog
- arbejdshæfte
- dvd med 19 små film
- lærervejledning
- onlinespil på ulandskalenderen.dk

Tekst: Elevbog: Hanne Kvist. Arbejdshæfte og lærervejledning: Mikala Klubien.

Fotos: Jørgen Schytte.

Priser:

En elevbog koster 148 kr. Lærervejledning: 98 kr. Arbejdshæfte: 48 kr. Et classesæt bestående af 30 elevbøger, 30 arbejdshæfter og to lærervejledninger koster 1.295 kr.

Kan bestilles på voksne.ulandskalenderen.dk

HIP HOP PÅ EN SLUMTOP

Anmeldelse: Årets materiale til Børnenes U-landskalender er yderst aktuelt, vedkommende og relevant. Det tager danske skoleelever med til Afrikas lyde og lugte og en helt anden virkelighed.

Af Katrina Kuhre

Årets udgave af Børnenes U-landskalender bringer eleverne ind i et af Nairobis slumkvarterer, Kibera. Man bliver suget ind i en

”

Børnenes kommentarer undervejs viser den store forskel på at være barn i Danmark og Kenya.

anden verden og kan næsten fornemme larmen fra de mange mennesker – og dyr. Og stanken, der skærer i forfinede danske næsebor.

Vilde med hip hop

I Kibera udrulles historien om to 13-årige drenge, James og Peter, som brænder for hip hop. Vi følger især James og hører om hans familie, skole og hans store passion hip hop. Drømmen om at blive til noget større og, hvem ved, måske en dag flytte sin familie lidt længere væk fra 'lorteren' og tættere på den asfalterede vej og toiletterne.

Vi bliver som læser taget rundt i Kibera og hører om familieforhold, venskaber, bander og skoler.

Historierne er fine, men da målgruppen er 1.-4. klasse, er tekstens lixtal for højt. Desuden vil drengenes alder og den virkelighed, de lever i, næppe vække identificering hos alle elever. I 3.-4. klasse vil historierne fungere fint. Dog må læreren regne med at læse historierne højt for de fagligt svage elever.

Forbrug og genbrug

Til gengæld rammer arbejdshæftet lige aldersgruppen, og der er mange fine opgaver, som eleverne kan kaste sig over. Materialet lægger op til et tværfagligt forløb, hvor eleverne både kommer rundt om håndarbejde, billedkunst, natur/teknik, hjemkundskab og musik. Opgaverne samles omkring temaet 'miljø' og lægger op til samtaler om forbrug og genbrug. Eleverne skal her lave legetøj og mad, sortere affald og bygge deres eget vandværk. Det er lige til at gå til og skal nok vække begejstring helt fra indskoling og op i mellemtrinnet.

Lev som et barn i Kibera

Med til materialet hører en dvd med DR's film fra Kibera. Ros til afsnittet 'I den sorte gryde'. Her møder vi to danske børn, der er blevet sat på flyet til Kenya og kørt til Kibera, hvor de skal opleve livet i slumbyen. De møder forskellige børn fra Kibera, som de følger en dags tid, og får at føle på egen krop, hvad det vil sige at have pligter, gå i skole og leve uden forældre i Kibera.

Det er hamrende godt, og børnenes kommentarer undervejs viser den store forskel på at være barn i Danmark og Kenya.

Den anden del 'Kenya' er mindre interessant, men måske en børnehaveklasse ville finde et par af klippene fine.

Endelig er der onlinespillet 'Kiberas stjerne': Når børn – og voksne – sætter sig foran computeren for at spille spil, forventer de at skulle være aktive. Her er 'Kiberas stjerne' simpelthen for tung. Introduktionen er for

lang, spillene for korte, og historien egner sig bedre til en bog.

Mangelfuld metodik

En mangel er også den meget fattige konkrete metodik i lærervejledningen. Men alt i alt skal materialet have ros. Det er flot, relevant og giver et rigtig godt billede af, hvad det vil sige at være barn i Kibera.

Og selvom der er for stor spredning i niveauet til at bruge det hele på et enkelt klassetrin, er der til gengæld inspiration at hente til alle klassetrin i folkeskolen. Min nuværende 8. klasse ville i al fald have godt af både at se 'I den sorte gryde', læse elevbogen og få den gode baggrundsinformation fra lærervejledningen.

Katrina Kuhre er lærer på Stege Skole på Møn.

KIBERAS STJERNE

Når børn og forældre i år køber Børnenes U-landskalender, får de adgang til læringsspillet Kiberas Stjerne.

I Nairobi-forstaden Kibera, der er et af verdens største slumområder, bor fire børn, som sammen har dannet bandet Kiberas Stjerne. Men børnene kommer i store vanskeligheder og har brug for hjælp. Danske børn bliver opfordret til at gå ind på www.kiberasstjerne.dk og hjælpe børnene. Samtidig lærer de danske børn om livet i Kibera.

PROJEKTET

Al overskud fra salget går til projektet 'Skoler for bæredygtig udvikling', der støtter skoler og forældre, som arbejder for et bedre miljø i et af Afrikas største slumkvarterer: Kibera i Kenyas hovedstad Nairobi. Projektets danske partner er Organisationen for Vedvarende Energi, OVE. Mere information om projektet på www.ove.org/kibera.

BØGER**SKØNLITTERATUR****Dragen**

Af Tom Kristensen
En thriller om krigsforbrydelser i Sudan, norsk asylpolitik og svindel med bistandsmidler. Sager, der er så omfattende, at der begås mord for at hemmeligholde sandheden, og netop sådan sættes handlingen i gang. 149,95 kr. Cicero.

Maleren fra Shanghai

Af Jenifer Cody Epstein
Den utrolige – og sande – historie om den kinesiske maler Pan Yuliang og hendes liv fra kurtisane til verdensberømt billedkunstner i 1920'ernes Shanghai. 422 sider. 209 kr. Thaning & Appel.

FAGLITTERATUR**African Theatre 8: Diasporas**

Red. af Martin Banham, James Gibbs og Femi Osofisan

En essaysamling om teater af folk med rødder i Afrika, som lever i diaspora. Bogen består af en god blanding af praktiske og akademiske tilgange og dækker således et bredt spekter af afrikansk diasporateater. 190 sider. £17,99. James Currey.

Decolonising the Mind. The Politics of Language in African Literature

Af Ngũgĩ wa Thiong'o

Efter 25 års selvstændighed mener forfatteren, at Afrika er ved at finde sine fødder litterært og politisk. For en generation, for hvem kolonialismen er historie, er det muligt at overvinde, hvad han kalder 'afro-europæisk litteratur' og udvikle et 'afrikansk sprog', hvorved Afrika kan opnå fuld selvstændighed. 128 sider. £12,99. James Currey.

New Novels in African Literature Today

Red. af Ernest N. Emenyonu

Denne artikelsamling undersøger ideologien i nutidig afrikansk skønlitteratur og udfordrer påstanden om, at der er en ny generation af afrikanske forfattere, som i modsætning til den tidligere generation ikke er ideologisk og emnemæssigt domineret af den kulturkonflikt, der ligger i post-kolonialismen. 192 sider. £17,99. James Currey.

Writing for Kenya: the Life and Works of Henry Muoria

Red. af Wangari Muoria-Sal, Bodil Folke Frederiksen, John Lonsdale og Derek Peterson
Selvlærd journalist og debattør Henry Muoria (1914-97) var med til at inspirere kenyansk nationalisme inden Mau Mau. Dette kommenterede genoptryk af Muorias egne pamfletter er interessant læsning for, alle der interesserer sig for Kenyas intellektuelle og politiske historie. 412 sider. 668 kr. Brill Academic Publishers.

Communication for Another Development. Listening before Telling

Af Wendy Quarry og Ricardo Ramirez

I en udviklingsproces er kommunikation alt! Dette er bogens påstand, som den forklarer og underbygger med cases og anekdoter. Tages budskabet for gode varer, lægges der op til en omlægning af hele måden at tænke og italesætte udviklingssamarbejde. 220 sider. £17. Zed Books.

EU's udviklingspolitik i perspektiv

Med indlæg af Ulla Tørnæs, Gorm Rye Olsen, Emilie Turunen etc.

62 sider. Udgivet af tænketanken JA til Europa.

LIVET I RESERVATET

Anmeldelse: Jakob Ejersbos sidste Afrika-roman er et fremragende stykke menneskelig bistandshistorie, hvor druk, sex og penge er hovedingredienserne i både sorte og hvides kamp for at leve og overleve.

Af Ulrikke Moustgaard

Advarsel: Hvis du er en idealistisk studerende med fremtidsdrømme om at redde Afrika, så spænd sikkerhedsselen, inden du går ombord i den ny roman *Liberty* af den nu afdøde forfatter Jakob Ejersbo.

Ejersbo, der selv har tilbragt nogle år af sin barndom i Tanzania som søn af danske barsendte, lægger nemlig ikke fingrene imellem: *Mzungu*-livet i Tanzania er ikke en dans på roser. Nærmest tværtimod. Falder man ikke i gin-flasken efter et par års Afrikaophold, så bliver man fordærvet på anden vis.

Romanen følger to hovedpersoner fra deres teenageår og frem til voksenlivets begyndelse.

Christian er dansker og kommer som 13-årig til Tanzania, fordi hans Mærsk-ansatte far bliver udstationeret på en sukkerplantage, som nu er nationaliseret af den tanzanianske stat. Mærsk skal derfor lære de lokale at drive fabrikken. Christian er rodløs, midt i puberteten, og forældrene er i krise.

Den jævnaldrende Marcus er tanzanianer og bor og arbejder hos en svensk familie, hvor faderen er udviklingsarbejder og lærer tanzanianere at drive et savværk. Marcus får ingen fast løn, men har taget over hovedet, en båndoptager, der kan spille reggae og kan snige sig til luksusvarer som hvide madvarer og alkohol, der, sammen med hans tilknytning til det hvide samfund, scorer højt hos pigerne.

Ingen skurke, ingen helte

Vi er i første halvdel af 1980'erne, og tidens bistandspolitiske tendens hedder *hjælp-til-selvhjælp*. Tanzanianerne skal inddrages i bistandsprojekterne, så landet på sigt kan køre videre ad egen drift. Men visionerne hænger dårligt sammen med virkeligheden. Mens korrupsion trives i bedste velgående, er der til gengæld ikke megen gensidig respekt.

De udsendte lever i hvide reservater, hvor de lokale opleves som dovne arbejdsheste,

Liberty udkom 4. november og er tredje og sidste bind i Jakob Ejersbos Afrika-trilogi. Gyldendal, 712 sider, 349 kroner.

kigge ned på de mindre heldige.

Med dét udgangspunkt kunne Ejersbo have skrevet en forudsigelig roman. Men *Liberty* er ingen kliché. Alle er underlagt længslen efter et bedre liv, og de bruger og misbruger hinanden uanset nationalitet og hudfarve for at holde sig oven vande; her er hverken ofre, skurke eller helte – blot forståelige handlinger. Samtidig tegner romanen et dystert, men fremragende tidsbillede på 1980'ernes bistandspolitik – set fra en helt anden vinkel end blot tørre tal og evalueringsrapporter.

Ulrikke Moustgaard er freelancejournalist og forfatter.

Jakob Ejersbo døde i sommeren 2008 som blot 40-årig og efterlod sig manuskripterne til den monumentale Afrika-trilogi af romanerne 'Eksil', 'Revolution' og nu 'Liberty'.

Mere om trilogiens tilblivelse i P1-programmet 'Skønlitteratur':

www.dr.dk/P1/Skoenlitteratur_paa_P1

Ensemble pour la Paix fra Rom. Vinderen af en sangkonkurrence udsendt af Europa-Kommissionen, optræder på spillestedet Nalen i Stockholm.

... fortsat fra side 5

Bag EU's hvide buskads

Det tunge, men vigtige spørgsmål om kohærens blev behandlet på alle tænkelige abstraktionsniveauer under de tre udviklingsdage – fra specialiserede møder om, hvordan udviklings- og sikkerhedspolitik tænkes sammen i Sierra Leone, til helikopterperspektivet i en stor rapport, som Europa-Kommissionen delte ud fra deres stand, gemt bag et spøjt, hvidt buskads af noget, der lignede konfetti. I '2009 EU Report on Policy Coherence for Development' kan man læse, at det går fremad med kohærens, særligt inden for forskning, miljø og energi.

På meter derfra stod den europæiske NGO-sammenslutning Concord imidlertid og viftede med en 'modrapport' og en noget mere dystre analyse.

På forsiden af deres rapport 'Spotlight on Policy Coherence' har Concord tegnet en stribe raketter med EU-politikker, som sendes af sted fra Bruxelles med retning mod u-landene – for derefter at støde ind i hinanden eller lande helt forskellige steder. Rapporten hævder, at især EU's handels- og landbrugspoli-

En tolk arbejder under et møde om udviklings- og sikkerhedspolitik i Sierra Leone og Afghanistan, arrangeret af Østrigs udenrigsministerium.

tikker ophæver resultaterne af udviklingspolitikken. "EU kan ikke give med den ene hånd og tage med den anden. Det er spild af EU-penge og spild af liv i fattige lande," mener Concord.

Köttbullar og kohærens

På andendagen var de svenske værter i gang med at stille *köttbullar* og Ramlösa frem på frokostbordene, da et Reuters-telegram tikkede ind fra Prag med en opsigtsvækkende nyhed: Sveriges EU-formandskab havde indgået en aftale med Tjekkiets præsident Vaclav Klaus, der som konsekvens har opgivet sin modstand mod Lissabon-traktaten.

Dermed ser det ud til, at EU får en præsident, en udenrigsminister og en fælles udenrigstjeneste – blandt kendere omtalt som 'FUT'en'. De fleste er enige om, at FUT'en vil gøre det lettere for EU at skabe kohærens og – som EU's nye udviklingskommissær Karel de Gucht sagde i sin tale – "arbejde sammen som én".

FUT'ens konsekvenser for udviklingspolitikken stod også på dagsordenen, da EU's udviklingsministre, heriblandt Danmarks

Huguette Labelle, bestyrelsesformand for NGO'en Transparency International, filmes af tv-fotograf under åbningsceremonien.

Ulla Tørnæs, aftenen før udviklingsdagene mødtes til en uofficiel middag i Stockholm. Efter middagen sagde Ulla Tørnæs til *Udvikling*, at ambitionen med FUT'en er at skabe bedre kohærens mellem EU's udviklingspolitik og øvrige politikområder:

– Jeg mener, at det er vigtigt, at vi i EU-regi arbejder endnu mere på at øge samtænkningen og synergi-effekterne på tværs af politikområder. Det være sig, at de politiske instrumenter, vi bruger inden for fx klima og sikkerhedspolitik, tænkes sammen med den politik, vi fører på udviklingsområdet, så vi kan sætte ind med flerstrengede indsatser, særligt i områder og lande, hvor udviklingsproblemerne er mere komplekse," sagde udviklingsministeren.

Mads Mariegaard er journalist på Udvikling.

EUROPÆERNE STØTTER UDVIKLINGSBISTANDEN

Knap ni ud af ti europæere (88 pct.) mener, at udvikling er vigtig, og knap tre ud af fire (72 pct.), at EU bør opfylde eller øge løfterne om udviklingsbistand til u-landene.

Det viser en undersøgelse, som Europa-Kommissionens analyseinstitut Eurobarometer offentliggjorde i oktober. Undersøgelsen blev gennemført i foråret blandt 23.744 europæere, heraf 1.001 danskere.

Ifølge en tilsvarende undersøgelse fra 2004 mente 91 pct., at udvikling er vigtig. Der er således tale om kun et begrænset fald på trods af den globale finanskrisen.

Den nye undersøgelse fortæller også, at 92 pct. af befolkningen i Danmark mener, at udvikling er vigtig – og 87 pct., at EU bør opfylde eller øge løfterne om udviklingsbistand til u-landene.

Eurobarometer har også spurgt europæerne, hvad de betragter som de to største udfordringer er for u-landene. Halvdelen svarer fattigdom, lidt over en tredjedel finanskrisen og lidt over en fjerdedel fødevarekrisen.

Otte procent af europæerne mener, at klimaforandringer er en af u-landenes to største udfordringer – i Danmark er andelen næsten det dobbelte, 15 pct. Det tal overgås kun af Østrig.

Endelig konkluderer undersøgelsen, at 42 pct. af alle europæere og 44 pct. af danskerne mener, at medierne dækker udviklingsstoffet for lidt.

/mm

'BEDSTEMOR' MED SLAG I

76-årige Elinor Ostrom modtager som første kvinde Nobelprisen i økonomi. Hendes forskning er baseret på studier i u-lande som Nepal og Madagaskar.

Af Mikkel Noel Lanzky

Når Elinor Ostrom i december skal til Stockholm for at modtage den såkaldte Nobelpris i økonomi – den eneste pris ikke indstiftet i Alfred Nobels testamente, men i stedet oprettet af Sveriges Riksbank i 1968 – vil hendes tale nok indeholde mindst et par bemærkninger om ressourcestyling i u-lande. Igennem sin akademiske karriere har hun været på flere ture med feltarbejde, hvor hun og medrejsende studerende har beskæftiget sig med, hvordan fællesressourcer såsom skove eller fiskebestande, styres bedst muligt.

Den overvejende konklusion på Ostroms forskning har været, at lokale grupper styrer egne ressourcer bedre end fjerne myndigheder, og mindre fællesskaber er mere effektive end større. Denne forskning har givet ammunition til fortalere for at give lokale samfund rettigheder til at bestyre eksempelvis skovbrug og vandingsanlæg til marker.

76-årige Elinor Ostrom har en forkærlighed for Nepal, som hun har skrevet mange artikler om. På mange rejser har hun haft studerende og deres børn med sig, og det i så mange år, at børnene er begyndt at kalde Ostrom 'bedstemor'. Feltstudierne har ført hende til bl.a. Kenya, Uganda, Tanzania, Guatemala, Bolivia og som sagt Nepal.

Økonomipris til ikke-økonom

Ostrom, der er uddannet politolog fra University of California i Los Angeles, har undervist på Indiana University og Arizona State University gennem en årrække. Hun har været præsident for American Political Science Association, og hendes akademiske

udmærkelser inkluderer Prisen for Bæredygtig Videnskab fra Ecological Society of America, ligesom hun i 1999 modtog *Skytteanska Priset*, Johan Skyttes pris i politisk videnskab – i øvrigt også som den første kvinde.

Fra 1989 til 1991 havde Elinor Ostrom sæde i USAid's rådgivende panel for forskning, og hun har medvirket i flere forskningsprojekter om decentralisering og institutionsopbygning for USAid. I 2001 var Ostrom medforfatter på et projekt om institutioner, incitamenter og bæredygtighed i bistand, skrevet på opdrag fra det svenske bistandsdepartement Sida.

Elinor Ostrom deler prisen med økonomen Oliver E. Williamson fra University of California i Berkeley. Priskomiteén i Stockholm begrundede tildelingen af prisen til Ostrom med hendes arbejde inden for økonomisk styring og særligt styring af fælles værdier. Ostrom har "bragt denne del af økonomien fra periferien helt ind i rampelyset på den økonomiske forsknings scene", skriver komiteén.

Foto: Indiana University

NYT OM NAVNE OKTOBER 2009

BILATERALE RÅDGIVERE

Cand.scient.soc. **Thomas Nielsen**, 47 og M.Sc. i biologi **Sune Holt**, 56, er ansat som seniorrådgivere ved Det Regionale Miljøprogram i Centralamerika med tjenestested i Guatemala By.

MULTILATERALE RÅDGIVERE

Tina Jeanett Kaas Andersen, 37, er ansat som juniorrådgiver (JPO) i EU med tjenestested i Belgien.

Morten Blomqvist, 34, er ansat som specialassistent i Verdensbanken med tjenestested i Bolivia.

Karen Jensen, 32, er ansat som juniorrådgiver (JPO) i Verdensbanken med tjenestested i Mozambique.

Jenneke Jørgensen, 29, er ansat som juniorrådgiver (JPO) i Verdensbanken med tjenestested i Tanzania.

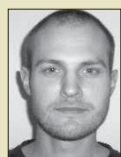
Anne Erica Larsen, 27, er ansat som juniorrådgiver (JPO) i UNDP med tjenestested i Thimphu, Bhutan. Hun har læst 'International Relations and Development Studies' ved Institut d'Etudes Politiques de Paris.

Birthe Larsen, 59, er ansat som seniorrådgiver i Den Afrikanske Udviklingsbank med tjenestested i Tunesien.

Torben Lindqvist, 58, er ansat som seniorrådgiver i Den Afrikanske Udviklingsbank med tjenestested i Tunesien.

Jurist **Charlotte Rostorf Ridung**, 43, fra UNHCR i Colombia til leder af UNHCR's kontor i Bossaso, Somalia.

Jakob Tuborgh, 28, er ansat som juniorrådgiver (JPO) i FN's Fond for Landbrugsinvesteringer (IFAD) med tjenestested i Italien.

NGO'ER

Ida Grymer, 69, og **Niels Grymer**, 61, er rejst til Nigeria med Mission Afrika. Ida Grymer skal arbejde på skolen for handicappede børn REMI og Niels Grymer undervise på præsteseminariet Brønnum Lutheran Seminary i Mbamba nær Yola i det nordøstlige Nigeria.

Cand.soc. i udvikling **Anne Kobæk**, 33, rejser med Dansk Røde Kors til det sydlige Sudan. Her skal hun blandt andet hjælpe Sudansk Røde Halvmåne med at blive bedre til at udføre hjælpearbejde, især i samarbejde med frivillige.

Fritz Kristiansen, 42, er ansat som økonomi- og administrationsansvarlig for organisationen Leve Børnene og volontørprogrammet Impact. Han skal stå i spidsen for at nytænke organisationen på en række områder.

Tidligere adm. direktør i SAS, **Susanne Larsen**, 58, er valgt til ny præsident for Dansk Røde Kors.

Rina Valeur Rasmussen, 31, er ny koordinator for Den danske EU/NGO-platform. Hun kommer fra en stilling som sekretariatsleder for Europabevægelsen.

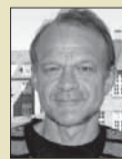
Logistiker **Carl Johan af Rosenborg**, 29, er rejst til Liberia som hovedstad Monrovia for Læger uden Grænser (MSF).

M.sc. **Leila Stockmarr**, 27, er ansat som international konsulent i Ungdommens Røde Kors (URK) med ansvar for Mellemøsten og Europa. Hun skal i samarbejde med de respektive frivilligrupper i URK og partnerne i Mellemøsten stå for udvikling og gennemførelse af URK's nystartede projekter i regionen.

ANDRE

Mag.art. **Uffe Andreassen**, 66, indtræder som medlem af styrelsesrådet for FN's Organisation for Uddannelse, Videnskab og Kultur (Unesco). Uffe Andreassen har været kultur- og presseråd for Udenrigsministeriet i først Paris og siden Berlin. Han er desuden forfatter til en bog om public diplomacy.

Jeef Bech, 51, er pr. 1. januar 2010 ansat i en nyoprettet stilling som udviklings- og metodefaglig leder af sekretariatet Projekttrådgivningen, Århus.

Dansk Flygtningehjælps generalsekretær, **Andreas Kamm**, er udnævnt som formand for paraplyorganisationen for 70 flygtninge-NGO'er i hele Europa (ECRE).

It-journalist og forfatter **Dan Larsen**, 60, er valgt til ny formand for foreningen u-landsnyt.dk. Han afløser journalist Alfred Rosenfeldt, der har ønsket at overgå til menigt medlem af bestyrelsen efter to år i formandsstolen.

Informationschef i Totalforsvarsregion København **Jeanette Serritzlev**, 31, skal være presseofficer for Den Danske Kampgruppe, ISAF hold 8, i Afghanistan.

Ph.d. og vicedirektør for World Agroforestry Centre i Nairobi **Tony Simons** er udnævnt til adjungeret professor ved Skov & Landskab, LIFE – Det Biovidenskabelige Fakultet under Københavns Universitet.

Den danske FN-ambassadør og tidligere Danida-chef **Carsten Staur**, 54, er udpeget til at stå for forberedelsesprocessen til et FN-topmødet om 2015 Målene. Mødet skal afholdes til september næste år i New York. Foruden Danmark er også Senegal udpeget som forhandlingsleder.

HUSK AT LÆSE:

SRI LANKA

I det nordlige Sri Lanka lever hundreder tusinder stadig indespærret under miserable forhold næsten et halvt år efter regeringens sejr over De Tamilske Tigre. Imens er Vestens kritiske røst svækket. For Sri Lanka har fået nye magtfulde venner.

Side 3.

EUROPA

Tusindvis af udviklingsfolk fra flere end hundrede lande valfartede til Stockholm, da det svenske EU-formandskab i oktober indbød til en 'biståndsfest', *European Development Days*, i skyggen af de globale kriser.

Side 6.

DANMARK

En IBIS-rådgiver, en udviklingskonsulent, en NGO-formand og en politisk konsulent i Dansk Industri giver kontante indspark i debatten om en ny strategi for dansk udviklingsbistand.

Side 18-19.

ANGOLA

Græsrodsorganisationer kæmper en ulige kamp mod regeringen i Angola. Samtidig vokser økonomien så eksplosivt, at landet ikke kan modtage bistand – mens befolkningen bliver fattigere.

Side 12-13.

DET ER
GRATIS AT
ABONNERE
PÅ
ud>ikling

LÆS MERE PÅ
WWW.UDVIKLING.DK

Alt henvendelse: Rosendahls-Schultz Distribution, Herstedvang 4, DK-2620 Albertslund

UMM
Id-nr. 42328

KULTUR

PALÆSTINA KOM TIL KØBENHAVN

Stormuftien af Jerusalem – og københavnernes – var med, da palæstinensiske dansere i farverige folkedragter satte gang i kulturfestival på Islands Brygge.

Af Camilla Wass

Festsalen i Kulturhuset Islands Brygge var på kogepunktet, da den palæstinensiske danse-trup Bara'em El-Funoun (billedet) gik på scenen. Der blev klappet, hujet og slået smæld med tungen på ægte araber-manér, mens folklore-dansere sprintede hen over gulvet i deres farverige folkedragter.

40 kunstnere fra Palæstina rejste den sidste weekend i september til København for at deltage i festivalen *Palestine in Copenhagen*. Formålet var at fejre, at Jerusalem er udpeget som Arabisk Kulturborg 2009, og at præsentere danskerne for Palæstinas kreativitet og mangfoldighed. Festivalen måtte dog undvære hip-hop-gruppen *Darg Team*, som trods intense forberedelser ikke fik lov at rejse ud af Gaza.

Den officielle åbning af festivalen fandt sted i et stort telt på Islands Brygge, hvor myntede og beduintæpper fristede gæsterne. Blandt hovedtalerne var Statens Kunstråds formand Mads Øvlisen og stormuftien af Jerusalem Sheikh Muhammed Hussein. Begge betegnede kulturen som en vigtig brobygger i forholdet mellem Danmark og den arabiske verden.

Festivalen *Palestine in Copenhagen* var organiseret af Center for Kultur og Udvikling (CKU) i samarbejde med produktionsselskabet Yabous Productions fra Jerusalem og med støtte fra Udenrigsministeriet.

Camilla Wass er journalist og redaktør af Nyhedsbrevet om Det Arabiske Initiativ.

Foto: Miklas Njor.